

Osumat kohti tasokoetta

Ampumaharjoittelukansio henkilökohtaisella virka-aseella tapahtuvaan itsenäiseen harjoitteluun

Heikki Tallinen

3/2023

TIIVISTELMÄ

Tekijä: Heikki Tallinen

Julkaisun nimi: Osumat kohti tasokoetta - Ampumarjoittelukansio henkilökohtaisella virka-aseella tapahtuvaan itsenäiseen harjoitteluun

Opinnäytetyön muoto: Toiminnallinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Heikki Asunta, Jukka Laukkanen

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa ampumarjoittelukansio tukemaan henkilökohtaisella virka-aseella tapahtuvaa itsenäistä harjoittelua. Poliisin yhtenä voimankäyttöväliseinä on henkilökohtainen virka-ase ja sen työtehtävissä kantamisen yhtenä edellytyksenä on vuosittain läpäistävä tasokoe.

Opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus on kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Tutkimus on toteutettu Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen voimankäytön kenttäkouluttajille tehdyillä teemahaastatteluilla. Opinnäytetyön produkti on rakennettu korjaamaan ja tukemaan teemahaastatteluissa ilmi tulleiden tasokokeiden haasteita poliisimiesten ampumataidossa. Länsi-Uudenmaan poliisilaitokselta tutkimukseen pyydettiin Lohjan poliisiasemalla työskenteleviä kouluttajia. Haastatteluissa selvitettiin, millaisella tasolla virka-asetta kantavan poliisimiehen itsenäinen ampumarjoittelu on. Tilastojen puuttumisen vuoksi haastatteluissa pyrittiin saamaan selville henkilökohtaisen virka-aseen tasokokeen läpäisyprosentti ensimmäisellä suorituskerralla ja tasokokeen hylkäämiseen johtavia virheitä.

Haastattelujen tuloksista käy ilmi, että itsenäisessä ampuharjoittelussa on paljon vaihtelua ja harjoittelun puute näkyy myös tasokokeen suorituksessa. Jotkut harjoittelevat todella paljon ja se näkyy turvallisessa aseenkäsittelyssä sekä itse ampumasuorituksessa, eikä tasokokeen suoritus ole paljon harjoittelevalle vaikeaa. Haaste suoritua tasokokeesta hyväksytyllä suorituksella ensimmäisellä ampumakerralla tulee kokemuksen ja harjoituksen puuttuessa, jolloin koetta suorittava jännittää ampumasuoritusta ja saattaa tehdä proseduurivirheen tai ampua ohi maalitaulusta. Jännittäminen on suoraan verrannollinen harjoittelumäärään ja se näkyy suorittajasta ulospäin sekä myös suorituksessa itsessään.

Itsenäisen ampuharjoittelun haaste vähemmän ampuvalla on harjoitusohjelman puute, jolloin ampumaradalle mennessä poliisimies miettii miten harjoitella ampumista. Tämän harjoittelukansion avulla virka-asetta kantava voi kehittää omaa ampumataitoaan paremmalle tasolle ja suoritua tasokokeesta ilman ylimääräistä jännittämistä.

Sivumäärä: 33 + 44

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Maaliskuu 2023

Avainsanat: voimankäyttö, tasokoe, virka-ase, ampumarjoittelu, kvalitatiivinen tutkimus.

Sisällys

1. JOHDANTO	4
1.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite.....	5
1.2 Toteuttamistapa	6
2. SÄÄDÖKSET	7
3. KESKEISET KÄSITTEET	9
3.1 Voimankäyttövälineet	10
3.2 Valtioneuvoston asetus poliisista 10 § (10.11.2016/927)	10
3.3 Muut voimankäyttövälineet	11
3.4 Poliisin virka-aseen ase- ja ampumakoulutus	11
3.5. Voimankäyttövälineen kanto- ja käyttöoikeus ja niiden päättyminen	12
4. TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	12
4.1 Tutkimusmenetelmä.....	12
4.2 Tutkimuksen kohde ja tiedon kerääminen	12
4.3 Tutkimuksen tulokset	13
5. VIRKA-ASEEN TASOKOE OSAAMISEN MITTARINA	20
6. OSAAMINEN JA TAITO	21
6.1. Jännitys.....	22
6.2. Stressi ja motoriikka.....	23
7. ITSENÄINEN AMPUMAHARJOITTELU	24
8. HARJOITTELUKANSIO	25
8.1. Turvallisuus.....	26
8.2. Kuivaharjoittelu.....	26
8.3. Ampumaharjoittelu kovilla patruunoilla	29
9. HARJOITTELUN ONGELMAT JA RATKAISUT	29
10. POHDINTA	31
LÄHTEET	33

1. JOHDANTO

”Aseesta ja sen toiminnasta vastaa kaikissa tilanteissa aina aseensa maasta irti pitävä voima, eli ampuja” (Timo McKeown 2020).

Tuohon lauseeseen kiteytyy paljon erilaisia asioita, niin turvallisuusnäkökulma, aseensa toimintakunto kuin se, että aseensa pääsee - tai voi joutua käyttämään mitä erilaisimmissa tilanteissa. Suurimpana merkityksellisenä asiana lauseessa korostuu, että vastuu on aina sillä, kenen käsissä ase on. Ilman harjoittelua ei voi oppia taitoja käsitellä aseensa turvallisesti ja oikein. Ilman harjoittelua se, mihin ase on tarkoitettu – eli ampuminen, ei onnistu. Ampuma-aseensa käsittelijällä ja kantajalla on suuri vastuu jo ilman aseensa konkreettista käyttämistäkin, saati jos aseensa joutuu käyttämään työtehtävällä. Aseensa käytettäessä vastuu laajenee niin laajalle ympäristöön, kuin käsissä olevan aseensa luoti voi teoreettisesti lentää.

Kuka tahansa osaa ja pystyy laukaisemaan aseensa, joskus jopa vahingossa. Lapsikin oppii käyttämään aseensa liipaisinta, kun näyttää hänelle yhden kerran, miten liipaisin toimii. Yksinkertaisesti sanottuna, kohdistamalla voimaa aseensa selvästi erottuvaan ulokkeeseen, saadaan mekaanisen liikkeen kautta syntymään aseensa laukeaminen. Aikuiselle aseensa laukaisu pitäisi olla todella helppoa jo pelkästään aseensa kannattelun ja liipaisimeen kohdistettavan voiman tuottamisen suhteen.

Ampuminen on kuitenkin kaikkea muuta kuin liipaisimen painamisen aiheuttama aseensa iskuripiikin liike, joka saa patruunan laukeamaan ja luodin lähtemään aseensa piipusta piipun osoittamaan suuntaan.

Olisipa se niin helppoa. Suuntaa vain piipun haluamaansa kohteeseen, puristaa liipaisinta ja luoti osuu sinne, minne sen haluaa osuvan. Yksinkertaistettuna se onkin juuri noin, mutta harvoin tarkkuutta vaativat lajit ovat yksinkertaisia. Lukuisia ampumasuoritukseen liittyviä asioita ehtii ja voi tapahtua siinä välissä, kun ase otetaan kotelosta ja kunnes luoti jättää piipun.

Poliisille on määritelty lainsäädännössä voimankäytöstä ja voimankäyttövälineistä määräykset ja määräysten myötä poliisia sitoo ja velvoittaa voimankäyttövälineiden käytön hallitseminen. Käytön hallinta ja oikeus kantaa voimankäyttövälineitä tulee koulutuksilla ja harjoittelulla ja poliisia velvoitetaan antamaan henkilöstölleen riittävä koulutus kaikkiin työtehtävien suorittamiseen vaadittaviin välineisiin.

Opinnäytetyössäni mainitaan kaikki poliisin voimankäyttövälineet, joista ampuma-ase on kaikkein voimakkain ja tuo samalla suurimman vastuun sen kantajalle. Siksi virka-aseensa käsittelyn ja ampumataidon tulee olla sellaisella tasolla, että se on turvallista ja suoritusvarmaa kaikissa tilanteissa. Tätä turvallista suoritusvarmuutta mitataan yksilötasolla henkilökohtaisen virka-aseensa

tasokokeilla, jonka vuosittain läpäisemällä poliisimies saa oikeuden kantaa virka-asetta. Niin kuin alussa mainitsin, ilman harjoittelua ei opi ampumaan. Onneksi ampumaan oppii harjoittelemalla.

1.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoitus on tuottaa produkti, henkilökohtaista virka-asetta työssään kantavan virkamiehen omaehtoiseen ampumaharjoitteluun suunniteltu harjoittelukansio poliisiaseman ampumaradoille. Tarkoituksena on antaa vähemmän ampuville, mutta työtehtävissään henkilökohtaista virka-asetta kantaville virkamiehille ampumataidon kehittämiseen työkaluja omaehtoiseen ampumaharjoitteluun. Monesti vähemmän virka-aseella ampuvan tietopohja ampumaharjoitteista voi olla rajoittunut ja ampumaradalle mennessä maalitauluksi asetetaan IDPA-pahvitaulu ja laukauksia ammutaan ruskeaan pahviin summittainen määrä, sen enempää ajattelematta siitä tutulta ja turvalliselta 10 metrin etäisyydeltä. Pahvitauluun voidaan teipata tai nitota kiinni valkoinen tyhjä A4-paperi ja ampua siihen, koska vuosittainen tasokoekin ammutaan samaiseen maaliin.

Tällainen ampuminen ei kehitä mitään, eikä myöskään mittaa ampuma- tai aseenkäsittelytaitoa millään tavalla. 10 metrin etäisyydeltä A4 -kokoiseen tauluun osuminen ei vielä vaadi suurtakaan osaamista. Edellä mainittu ”harjoittelu” sallii paljon virheitä ja niin ase- käsittelyyn kuin itse ampumasuoritukseenkin, varsinkin jos ko. harjoittelua tehdään yksin ilman, että kouluttaja seuraa vierestä ampumatapahtumaa ja aseenkäsittelyä.

Opinnäytetyön tarkoitus on voimankäytön kenttäkouluttajien teemahaastattelujen myötä tuoda esille virka-aseen tasokokeen suorittamiseen liittyviä osakokonaisuuksia, mm. stressin vaikutus tasokoetilanteessa, turvallinen aseenkäsittely ja itse ampumasuoritus. Teemahaastatteluisissa pyritään lisäksi löytämään yksinkertaisia ja helposti korjattavia virheitä, joita tasokoetta ampuvat tekevät suorituksissaan ja tuoda näiden virheiden korjaamiseen tarkoitettuja harjoitteita produktiin.

Tavoite on saada tuotettua helposti lähestyttävä ja ampumaharjoitteluun innostava harjoittelukansio niille virkamiehille, joiden ampumakerrat jäävät vuositasolla kahteen pakolliseen harjoituskertaan ja tasokokeen ampumiseen. Harjoittelukansio pyrkii madaltamaan kynnystä lähteä ampumaradalle omaehtoista ampumaharjoittelua suorittamaan, tai ainakin auttaa löytämään ampumakerroille sopivan haastava ja ampumataittoa kehittävä harjoitus. Produktin tarkoitus on olla asteittain etenevä, eli harjoitteiden haastavuus lisääntyy mitä pidemmälle kansiossa etenee. Tällöin produkti voi palvella myös enemmän ampuvia antamalla ideoita heidän harjoitteluunsa.

1.2 Toteuttamistapa

Voimankäytön kenttäkouluttajien teemahaastatteluilla pyrittiin löytämään ne haastekohdat, joissa tasokokeen suorittajien ampumasuoritus hylätään. Lisäksi haastatteluilla etsitään yleisimpiä suoritusvirheitä, jotka eivät välttämättä suoraan aiheuta tasokoesuorituksen hylkäystä, mutta mihin tasokokeen suorittajan tulisi kiinnittää huomiota.

Ampumarajoittelukansioon poimitaan pääasiassa yksinkertaisia harjoitteita, joita on helppo toteuttaa teemahaastatteluissa löydettyjen suoritusvirheiden korjaamiseksi. Ampuminen ja aseenkäsittely ovat universaaleja taitoja ja maailma on täynnä harjoitteita, joilla ampumasuoritusta ja osumia saadaan parannettua helposti myös itsenäisillä ampumaratakäynneillä. Poliisin aseenkäsittely eroaa jonkin verran esimerkiksi puolustusvoimien tai jonkin pistooliammuntalajin aseenkäsittelystä ja jokaiselle virkamiehelle on käyttäjäkoulutuksessa ja voimankäytön koulutusten myötä opetettu poliisin käyttämä aseenkäsittelytapa.

Tässä työssä ei käsitellä aseenkäsittelyn suoritustapaa sen kertausta syvällisemmin. Jokainen henkilökohtaista virka-asetta kantava poliisimies on suorittanut vaadittavan käyttäjäkoulutuksen ja aseenkäsittelytaitoja kerrataan vähintään vuosittaisilla pakollisilla harjoituskerroilla. Harjoittelukansio on henkilökohtaisen virka-aseen vuosittaisen tasokokeen läpäisyyttä tähtäävä, vähemmän ampuvalle virkamiehelle tarkoitettu tuki poliisilaitosten ampumaradoilla suoritettavaan omaehtoiseen harjoitteluun.

Pyrkimyksenä on saada harjoittelukansion kautta virka-asetta kantava poliisimies ymmärtämään harjoittelun tärkeys, ei pelkästään tasokoea varten, vaan ammatillista turvallista aseenkäytön osaamista silmällä pitäen. Harjoittelukansiossa ei myöskään keskitytä poliisin taktiseen aseenkäyttöön, vaan perusasioihin itse ampumasuorituksessa ja aseiden turvallisessa käsittelyssä. Produktin loppupuolella on myös hieman vaativampia harjoituksia, joita voidaan käyttää jopa toiminnallisen ampumarajoittelun tukena. Vaativampien harjoitusten myötä on tarkoitus saada myös aktiivisesti ampumataitoa ylläpitävälle virkamiehelle vinkkejä omaehtoiseen harjoitteluun.

Oman ampumarajoittelukansion myötä tiedän kokemuksesta, mitä ampumaan oppiminen vaatii ja mihin asioihin harjoittelussa pitää kiinnittää huomiota. Ilman jatkuvaa harjoittelua on turha odottaa kehittymistä missään lajissa, varsinkaan tarkkuutta vaativissa suorituksissa. Pelkkä taitojen ylläpito vaatii harjoituskertoja, taitojen parantaminen huomattavasti enemmän asioiden toistamista kerta toisensa jälkeen.

Harjoittelukansio itsessään on produkti, jonka ampumaradalle toimitettavassa painetussa versiossa on välilehdillä erotettuja asiakokonaisuuksia, alkaen kertauksella turvallisesta aseenkäsittelystä, huomioitavista seikoista aseotteesta, kotelotekniikassa, tähtäämisessä ja liipaisimen käytössä. Harjoitukset alkavat yksinkertaisista liipaisimen käytön ja tähtäämisen harjoituksista tyhjällä aseella. Kun tähtäinkuvaa on haettu ja tyhjiä laukauksia ammuttu liipaisintekniikan kehittämiseksi, siirrytään

kovien laukausten ampumiseen. Ammutaan tietty määrä laukauksia valittuun maalitauluun ja sen jälkeen analysoidaan osumien perusteella mahdollisia virheitä ja pyritään korjaamaan niitä harjoittelukansiossa olevia harjoituksia ampumalla. Kansiossa on yksinkertaisia ohjeita, joilla jokainen voi itse analysoida omia osumiaan ja tarkastella, tekeekö niitä virheitä, joita osumat osoittavat suorituksessa mahdollisesti tapahtuvan. Harjoittelukansiossa on erilaisia maalitauluharjoituksia alkaen tyhjästä maalitaulusta, sekä harjoituksia hieman taitavammallekin ampujalle.

2. SÄÄDÖKSET

Poliisin tehtävästä on säädetty hyvin tarkasti ja tehtävät on selväsanaisesti kirjoitettu auki Poliisilaissa.

Poliisilaki 1 § Poliisin tehtävät

Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä.

Jotta poliisi pystyy turvaamaan ja suojaamaan lakiin kirjattuja oikeushyviä, tulee poliisilla olla tehtävään soveltuvia työkaluja tehtävien suorittamiseksi ja poliisin omaksi turvaksi kaikilla poliisille annetuilla, tai työvuoron aikana eteen tulleilla tehtävillä. Poliisin työkaluvalikoimaan kuuluu erilaisten järjestelmien ja rekistereiden lisäksi konkreettisia mukana kannettavia työkaluja. Kaikkia työtehtäviä ei voida hoitaa tyhjin käsin ja mahdolliseen vastarintaan varautumiseksi ja sen murtamiseksi käytössä on oltava voimankäyttövälineitä. Tehtävän kohteena olevan henkilön toimintaan pitää poliisin olla valmis vaikuttamaan joko suoraan tai välillisesti.

Poliisilain 2 luvun 17 §:n 1 momentti antaa virkatehtävää suorittavalle poliisimiehelle oikeuden vastarinnan murtamiseksi, henkilön paikalta poistamiseksi, kiinniottamisen toimittamiseksi, vapautensa menettäneen pakenemisen estämiseksi, esteen poistamiseksi taikka välittömästi uhkaavan rikoksen tai muun vaarallisen teon tai tapahtuman estämiseksi käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina. Tehtävän suorittamiseksi tulee valita tehtävään lievin, tehokas, toimiva ja puolustettava voimakeino, joka on oikeassa suhteessa uhan laatuun.

Kun arvioidaan voimakeinojen puolustettavuutta, on otettava huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat.

Poliisilain 2:17 siis määrittelee poliisille oikeuden voimakeinojen käyttämiseen. Kuitenkin jonkin poliisitehtävän tai yllättäen eteen tulleen muun tilanteen yllätyksellisyys voi johtaa hätävarjelutilanteeseen, jolloin saatetaan joutua käyttämään jopa ampuma-asetta. Rikoslain 4§ määrittelee hätävarjelun. Oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi tarpeellinen puolustusteko on hätävarjeluna sallittu, jollei teko ilmeisesti ylitä sitä, mitä on pidettävä kokonaisuus arvioiden puolustettavana. Voimankäyttö ei aina välttämättä kohdistu toiseen ihmiseen tai ihmisiin, vaan sitä voidaan kohdistaa esimerkiksi eläimeen tai esineeseen jollakin fyysisellä keinolla tai käyttöön hyväksytyillä voimankäyttövälaineillä. Poliisilla on Suomessa ollut tehtäviä, joissa jopa ampuma-asetta on jouduttu käyttämään kulkuneuvon pysäyttämiseksi myös hätävarjelutilanteessa, joissa poliisin oma henki ja terveys on ollut uhattuna.

Poliisilain 2 luvun 18§ määrää poliisin varautumaan voimakeinojen käyttöön, jos virkatehtävää suorittaessa on syytä epäillä kohdattavan vastarintaa tai aiemmin mainittu oikeudeton hyökkäys. Tällöin voimakeinojen käyttöön on varauduttava sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Virkatehtävän kohteena olevaa henkilöä on varoitettava mahdollisista voimakeinoista, mikäli tilanne sallii varoituksen ja sen katsotaan olevan tarkoituksenmukaista tilanteen hoitamiseksi.

Poliisin voimankäyttövälaineistä säädetään Valtioneuvoston asetuksessa poliisista 1080/2013 seuraavasti:

Valtio varustaa poliisimiehen tehtävien edellyttämällä voimankäyttö- ja suojavälaineillä. Henkilöön kohdistuvia voimakeinoja poliisilain (872/2011) 2 luvun 17 §:n 1 momentin mukaisesti käytettäessä poliisimies saa käyttää vain 2 momentissa mainittuja voimankäyttövälaineitä, jotka Poliisihallitus on hyväksynyt ja joiden käyttöön poliisimies on saanut koulutuksen.

Sisäministeriön asetuksessa poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä säädetään asetuksessa 245/2015, joka on säädetty poliisilain 9 luvun 10§:n 2 momentin mukaan. Asetuksen 1 luvun 2§ mukaan asetuksessa tarkoitetaan:

- 1) **voimakeinojen käytöllä** voimankäyttövälaineen tai fyysisen voiman käyttämistä siten, että sillä pyritään vaikuttamaan tehtävän kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen joko suoraan tai välillisesti, voimankäyttövälaineen tai fyysisen voiman käyttämistä poliisilain 2 luvun 17 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla esteen poistamiseksi sekä tämän asetuksen 2 luvun 9—14 §:ssä säädettyjen menetelmien käyttöä kulkuneuvon ohjaamisessa ja pysäyttämisessä (pakkopysäyttäminen);
- 2) **voimankäyttövälaineellä** poliisista annetun valtioneuvoston asetuksen (1080/2013) 10 §:n 2 momentissa tarkoitettuja välineitä;
- 3) **voimankäyttövälaineen kantamisella** sen hallussapitoa;
- 4) **voimankäyttökoulutuksella** voimankäyttövälaineiden toiminnan, vaikutusten, käytön, niihin liittyvän taktiikan sekä fyysisen voimankäytön koulutusta;
- 5) **tasokokeella** testiä, jossa osoitetaan, että testattavalla on Poliisihallituksen määrittelemät tiedot ja taidot asianomaisen voimankäyttövälaineen käyttöön;

lisäksi saman asetuksen 1 luvun 3§:n 3 momentti määrää:

Poliisiyksikön on järjestettävä edellä 1 momentissa tarkoitetuille henkilöille ylläpitävää koulutusta ja harjoittelua poliisista annetun valtioneuvoston asetuksen 10 §:n 2 momentissa tarkoitettujen eri ampuma-asetyyppien ja muiden voimankäyttövälineiden käytössä sekä fyysisessä voimankäytössä vähintään kaksi kertaa vuodessa. Poliisista annetun valtioneuvoston asetuksen 10 §:n 2 momentissa tarkoitettujen eri ampuma-asetyyppien käytössä on suoritettava vuosittain tasokoe. Muiden voimakeinojen käyttöä koskeva tasokoe suoritetaan Poliisihallituksen erillisen määräyksen mukaisesti.

Poliisin fyysiselle voimankäytölle on siis olemassa hyvin tarkat asetukset ja määräykset. On myös määritelty vähimmäismäärät ylläpitävälle koulutukselle ja harjoittelulle, vaikka niiden määrä onkin mielestäni vähäinen. Pelkästään minimimäärällä harjoittelussa ei voida odottaa yksittäisen poliisimiehen taitojen kasvavan sellaiselle tasolle, että voimankäyttövälineiden osaaminen ja tässä opinnäytetyössä käsiteltävä aseenkäyttö ja ampumataito olisivat huipputasoa.

Poliisilain 2 luvun 19§:n 1 momentti määrittelee lakiperusteisesti poliisin aseenkäytöstä. Ampuma-asetta voidaan käyttää ainoastaan silloin, kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä.

Ampuma-asetta voidaan käyttää edellä mainitun lisäksi esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi silloin, kun kyseessä on kiireellinen tehtävä. Tällainen voisi olla esimerkiksi jonkin oven lukon rikkominen ampumalla kiireellisessä sisäänpääsystä. Lakipykälien mukaan aseiden käyttämisen kynnys on asetettu korkealle ja tilanteessa päätös ampuma-aseiden käyttämisestä on poliisimiehen omassa harkinnassa. Harkinta-aikaa on harvoin kiireellisessä tilanteessa käytettävissä, jolloin aseiden käsittelyn osaaminen ja hyvä ampumataito ovat tarpeellisia taitoja.

3. KESKEISET KÄSITTEET

Vaikka opinnäytetyö on tarkkaan ottaen toiminnallinen ja produktina henkilökohtaisen virka-aseiden tasokokeeseen valmentava ampumarjoittelukansio, käyn työssä läpi myös yleistasolla poliisin voimankäyttövälineitä. Tähän olen koonnut keskeisiä käsitteitä, jotka liittyvät tekemäni tutkimuksen aihepiiriin. Osa näistä käsitteistä on suoraan määritelty valtioneuvoston asetuksessa poliisista (1080/2013) sekä Poliisihallituksen määräyksessä POL-2019-28030, Poliisin voimankäyttö ja suojavälineet sekä voimakeinojen ja suojavälineiden käytön koulutus. Viimeisimmäksi mainittu Poliisihallituksen määräyksen käyttö on rajoitettu suojaustaso IV, JulkL (621/1999) 24.2 §:n 5k, jolloin määräyksen sisältöä ei käsitellä tässä julkisessa opinnäytetyön raportissa. Määräykset ovat Poliisihallinnon työntekijöiden löydettävissä intrasta.

Poliisimies voi tehtävää suorittaessaan joutua vaaratilanteeseen, vaikka tehtävä olisi suunniteltu ja hyvin ohjattu. Suurimmassa osassa poliisin tehtäviä näin ei ole. Koskaan ei päästä tilanteeseen, jossa kaikki riskitekijät olisi valmiiksi otettu huomioon ja niihin varauduttu riskitekijän vaatimalla tavalla. Jokainen tehtävä ja kohdattu tilanne on erilainen ja poliisimies joutuu itse arvioimaan, miten tilanne saadaan poliisin hallintaan työturvallisesti ja vaarantamatta sivullisia, poliiseja itseään sekä myös kohdehenkilöä tarpeettomasti. Poliisin ensisijaisena tavoitteena on kuitenkin aina pyrkiä ehkäisemään tilanteen kehittyminen voimankäyttötilanteeksi, jos se vain tehtävän luonteen ja kohdehenkilön toiminnan huomioiden on mahdollista. Aina ei edellä mainittu ole mahdollista, jolloin toiminta muuttuu voimankäyttötilanteeksi ja silloin tarvitaan ennalta harjoiteltuja taitoja sekä koulutusten jälkeen käyttöön saatuja välineitä.

3.1 Voimankäyttövälineet

Poliisimies tarvitsee työssään työkaluja, joista yhden osan muodostaa edellä mainittujen säädösten ja lakien mukaisesti voimankäyttövälineet, jotka valtio jokaiselle poliisille antaa sen mukaan, millaisen koulutuksen poliisimies on saanut. Poliisi saa käyttää työssään ainoastaan Poliisihallituksen hyväksymiä voimankäyttövälineitä ja niiden käyttöön on saatu koulutus. Voimankäyttövälineiden käyttö- ja hallussapito-oikeus hankitaan käyttäjäkoulutusten kautta ja joillekin välineille on määritelty tasokoe ja vuosittaiset harjoituskerrat, joiden kautta oikeutta voimankäyttövälineen kantamiseen valvotaan.

Ampuma-ase on voimankäyttövälineistä oikein käytettynä voimakkain ja tuo kantajalleen suuren vastuun. Poliisilla on käytössään muitakin ampuma-aseita henkilökohtaisen virka-aseen lisäksi. Jokaiselle ampuma-aseelle on oma käyttäjäkoulutuksensa. Henkilökohtaisen virka-aseen lisäksi poliisilla voi olla käytössään esimerkiksi konepistooli, haulikko, partiokivääri tai tarkkuuspartiokivääri. Kaikkiin näihin on olemassa omat käyttäjäkoulutuksensa, harjoitukset sekä tasokokeet.

3.2 Valtioneuvoston asetus poliisista 10 § (10.11.2016/927)

Valtio varustaa poliisimiehen tehtävien edellyttämällä voimankäyttö- ja suojavälineillä. Henkilöön kohdistuvia voimakeinoja poliisilain (872/2011) 2 luvun 17 §:n 1 momentin mukaisesti käytettäessä poliisimies saa käyttää vain 2 momentissa mainittuja voimankäyttövälineitä, jotka Poliisihallitus on hyväksynyt ja joiden käyttöön poliisimies on saanut koulutuksen.

Poliisin voimankäyttövälineitä ovat:

1) henkilökohtaisena virka-aseena käytettävät lippaallisella tai itselataavalla kertatulella toimivat pistoolit ja revolverit niihin soveltuvine patruunoineen;

2) poliisitoimintaa tukevina ampuma-aseina haulikko, konepistooli, kivääri ja ampuma-aselain (1/1998) 6 §:n 2 momentin 12 kohdassa tarkoitettu muu ampuma-ase sekä kaasun tai muun lamaannuttavan aineen levittämiseen tarkoitettu ampuma-ase niihin soveltuvine patruunoineen;

3) muut ominaisuuksiltaan ja asianmukaisesti käytettyinä vaikutuksiltaan ampuma-asetta lievemmit voimankäyttövälineet.

3.3 Muut voimankäyttövälineet

Poliisilla on käytössään myös muita ominaisuuksiltaan ja asianmukaisesti käytettyinä vaikutuksiltaan ampuma-asetta lievempiä voimankäyttövälineitä. Kaikki voimankäyttövälineet ovat Poliisihallituksen hyväksymiä ja ne on lueteltu määräyksessä Poliisin voimankäyttö- ja suojavälineet sekä voimakeinojen ja suojavälineiden käytön koulutus, liite 3. (Poliisihallitus POL-2019-28030.)

Määräyksen mukaisia ampuma-asetta lievempiä voimankäyttövälineitä ovat:

1. Poliisikoira
2. Etälamautin
3. Paineilmakäyttöinen projektiililaukaisin
4. OC-sumutin
5. OC-heite
6. Patukat: ASP teleskooppipatukka ja kokoonpainumaton muovipatukka.
7. Sidontavälineet

3.4 Poliisin virka-aseen ase- ja ampumakoulutus

Käyttäjäkoulutus on kertaluontoinen kyseiseen asetyyppiin annettava peruskoulutus. Käyttäjäkoulutuksen lisäksi hallussapito- ja käyttöoikeuden saamiseksi on suoritettava tasokoe hyväksytysti, sekä osallistuttava vuosittaisiin pakollisiin harjoituskertoihin. Käyttäjäkoulutuksen sisällön suojausluokka on 'käyttö rajoitettu', jolloin ase- ja ampumakoulutuksen sisältöä ei tarkemmin käsitellä tässä opinnäytetyössä. Käyttäjäkoulutuksen sisällön löytää hallinnon intrasta: Poliisin voimankäyttö- ja suojavälineet sekä voimakeinojen ja suojavälineiden käytön koulutus, Poliisihallitus, POL-2019-28030, liite 5.

Käyttäjäkoulutus on kymmeniä tunteja kestävä kokonaisuus, jossa koulutetaan mm. asetekniikkaa ja turvallista aseenkäsittelyä, kehitetään ampumataitoa ja -tekniikkaa ja sovelletaan opittuja taitoja mahdollisimman monipuolisesti vastaamaan työelämän erilaisia tilanteita ja mahdollisia haasteita.

3.5. Voimankäyttövälineen kanto- ja käyttöoikeus ja niiden päättymisen

Hyväksytysti suoritettu käyttäjäkoulutus, vuosittaiset ylläpitokoulutukset ja voimankäyttövälineen mahdollinen tasokoe antaa oikeuden kantaa ja käyttää kyseistä voimankäyttövälinettä.

Oikeus kantaa ja käyttää voimankäyttövälinettä päättyy, kun poliisimies tai muu hallussapitäjä ei täytä välineen kantamiselle ja käyttämiselle määriteltyjä vaatimuksia, jolloin voimankäyttöväline otetaan yksikön haltuun. Käyttöoikeuden päättymisen on huomioitava henkilön työtehtävissä. (POL-2019-28030)

4. TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

Toiminnallisen opinnäytetyön aiheena on ampumaharjoittelukansio, joka tukee ammatillista osaamista ja sen harjoittelua. Jotta työn produktissa päästäisiin mahdollisimman lähelle poliisityön vaatimaa koulutuksen tasoa, kartoitetaan aiheen nykytilannetta ja opinnäytetyöhön sisällytetään tutkimustuloksista saatuja tietoja. Virka-aseen vuosittaisesta tasokokeesta ei ole käytettävissä tilastotietoja, eikä tasokokeen suorituksista kerätä kootusti tilastotietoa. Jokaisella virka-aseen tasokoetta ampuvalla on kuitenkin oma harjoituskorttinsa, johon merkitään vuosittaiset harjoitukset sekä ammuttu tasokoe. Tasokokeen suoritusmerkintään tulee joko hyväksytty tai hylätty. Jokainen suorituskerta siis rekisteröidään virka-aserekisteriin, mutta virka-aserekisterin tiedoista ei tehdä tilastoja.

4.1 Tutkimusmenetelmä

Koska tasokoeaiheesta ei ole olemassa tilastotietoa, oli heti alkuun selvää, että tarvittava tieto pitää kerätä tasokokeita vastaanottavilta tahoilta. Vuosittaisen tasokokeen voivat ottaa vastaan voimankäytön kouluttajat, jolloin keräämällä heiltä empiiristä tietoa sain kasattua tutkimukseen tarvittavan materiaalin. Tutkimusmenetelmä oli kvalitatiivinen, eli laadullinen, ja toteutin sen voimankäytön kenttäkouluttajille suunnatuilla teemahaastatteluilla.

4.2 Tutkimuksen kohde ja tiedon kerääminen

Tutkimuksen kohteena oli henkilökohtaisen virka-aseen tasokokeen suorittaminen ja siihen liittyvät asiat, mm. tasokokeen läpäisyprosentti, yleisimmät suoritusvirheet sekä koetilanteessa esiintyvän stressin vaikutus suoritukseen. Tutkimus toteutettiin Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen Lohjan poliisiaseman voimankäytön kenttäkouluttajille suunnatuilla teemahaastatteluilla. Tutkimukseen haettiin tutkimuslupa Länsi-Uudenmaan poliisilaitokselta. Tutkimuslupa on päivätty 14.11.2022 päätöksellä POL-2022-133935.

Kerättävää tietoa varten tehtiin opinnäytetyötä tukevat kysymykset ja voimankäytön kenttäkouluttajille lähetettiin ensin sähköpostitse tiedustelu halukkuudesta osallistua

teemahaastatteluihin. Sähköpostilla ei tavoitettu kaikkia haastatteluun valikoituneita henkilöitä, joten tavoittelin heitä poliisiasemalta työvuorojensa aikana. Jokaisen haastateltavan kanssa sovittiin oma henkilökohtainen haastattelu-aika ja haastattelut suoritettiin kasvotusten tapaamalla. Haastattelut tallennettiin äänitallenteina ja sen jälkeen litteroin ne pääkohdittain, jotta sain kysytyihin kysymyksiin vastaukset kirjalliseen muotoon. Haastateltavia käsitellään opinnäytetyössä anonyymisti, ”Haastateltava 1... Haastateltava 2...” jne. Haastatteluiden tallenteet poistettiin litteroinnin jälkeen. Teemahaastatteluiden kysymykset opinnäytetyön liitteenä. (Liite 1.) Kaikki haastattelut suoritettiin Lohjan poliisiasemalla haastateltavien virka-aikoina.

4.3 Tutkimuksen tulokset

Haastattelin voimankäytön kenttäkouluttajista viisi henkilöä, otanta koski ainoastaan Lohjan poliisiaseman kouluttajia. Jokaisen haastateltavan vastaukset antoivat ilmi saman tyyppisiä ongelmia esiintyvän suorituksissa, jolloin mahdollisen tutkimustuloksen hajonnan aikaansaamiseksi olisi tullut haastatella useita voimankäytön kouluttajia eri poliisiasemilta. Lohjan poliisiaseman kouluttajien kanssa käydyissä keskusteluissa kävi ilmi, että Lohjan poliisiaseman henkilökunnan tasokoesuoritukset ovat keskimäärin samanlaisia koko Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen henkilökohtaisen virka-aseen tasokoesuorituksiin verrattuna. Uskon, että viiden voimankäytön kouluttajan haastatteluissa ilmi tulleet hylkäävät suoritusvirheet toistuvat myös muilla poliisilaitoksilla ja -asemilla, onhan suoritusproseduuri kaikkialla samanlainen. Seuraavaksi käsitelen voimankäytön kouluttajien vastaukset teemahaastattelun kysymyksiin.

Kysymys 1: Millaisella tasolla virka-asetta kantavan virkamiehen omaehtoinen ampumarjoittelu mielestäsi on?

Vastaukset ensimmäiseen kysymykseen olivat jokaisella haastateltavalla yhdenmukaisia. Omaehtoisen ampumarjoittelun katsotaan olevan joko hyvin aktiivista tai sitten ampumarjoittelu rajoittuu vuosittaisiin pakollisiin harjoituskertoihin ja tasokokeen suorittamiseen. Haastateltava 1 vastasi: ”*Riippuu täysin virkamiehestä. Osa käy harjoittelemassa paljonkin, osa ainoastaan ne pakolliset*”. Haastateltava 2 oli samoilla linjoilla, mutta mielestäni hän kommentoi asiaa vielä ensimmäistä jyrkemmin: ”*Osalla hyvällä tasolla ja osalla olemattomalla tasolla. Uskallan sanoa, että osa ei käy kertaakaan tekemässä omaehtoista harjoittelua, vaan ainoastaan pakolliset harjoitukset*”.

Kolmas haastateltava vastasi, että harjoittelua voisi olla enemmänkin, varsinkin niillä ketkä ovat epävarmoja suorituksessaan. Neljäs totesi samaa kuin kaksi ensimmäistä ja viides haastateltava toi esille mahdollisen haasteen harjoituspaikasta. Jokaisella poliisiasemalla ei ole omaa sisärataa ja esimerkiksi Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksella Raaseporin poliisiasema käyttää sisäradan puuttuessa harjoitteluun puolustusvoimien ylläpitämää ulkorataa, jonka käyttäminen talviaikaan on haastavaa, ellei joskus jopa mahdotonta. On täysin ymmärrettävää, että työvuoron aikana oman

poliisiaseman sisällä sijaitsevalle ampumaradalle on helppo mennä suorittamaan vaikkapa puolen tunnin ampumarjoittelu, kuin lähteä aseman ulkopuolella sijaitsevalle ulkoradalle, jonne on kilometrien matka. Lisäksi sääolosuhteet vaikuttavat luonnollisesti halukkuuteen lähteä harjoittelemaan ulkoradalle. Jos ampumataidon ylläpitäminen omaehtoisella harjoittelulla on jo valmiiksi kynnyksen takana, tekee harjoituspaikan saavutettavuuden hankaluus kynnystä vieläkin korkeammaksi.

Kysymys 2: Virka-aseen tasokoe ammutaan vuosittain, kuinka moni ei läpäise tasokoetta ensimmäisellä yrityksellä? (Prosenttiosuus ammutuista suoritteista. Perustuu kouluttajan omaan arvioon)

Vastausten hajonta vaihteli 1 %:n ja jopa 30–40 %:n välillä. Prosentteina ilmaistu ensimmäisen tasokoe kierroksen hylätty tulos oli ilmeisen vaikea ilmoittaa, mutta helpompi tapa oli kertoa, kuinka moni kymmenestä ampujasta saa ensimmäisellä tasokokeen suorituskerralla hylätyn. Haastateltavat 1 ja 2 vastasivat: ”1 %” ja ”Maksimissaan 5 %. Se on niin naurettavan helppo”. Haastateltava 3 kertoi prosentteiksi 10 %. Loput kaksi haastateltavaa vastasivat määrän suhteutettuna kymmeneen suorittajaan. Toisen vastaus oli 3–4 henkilöä ja toisen 1–2. Vastausten hajonta oli suuri, mutta keskiarvoisesti laskien prosenttiosuus on pahimmillaan 15 %. Eli 1,5 tasokokeen suoritusta per kymmenen suorittajaa saa hylätyn tuloksen ensimmäisellä suorituskerralla.

Kysymys 3: Millaisia hylätyn tasokokeen suorituksen syitä esiintyy?

Tämän opinnäytetyön produktin sisällön kannalta tämä kysymys oli kaikkein olennaisin, koska se kertoi tasokokeen suorituksessa tapahtuneista hylkäävistä virheistä. Kysymyksen kautta sain ohjattua harjoittelukansion sisältöä sellaiseen suuntaan, että siitä olisi hyötyä varsinkin niille, kenellä on haasteita suorituksessa. Jokainen haastateltava nimensi yleisimmiksi virheiksi proseduurivirheen ja seuraavaksi yleisin oli ohilaukaus. Haastateltava 1 vastasi: ”Yksi huti osumissa. Käsittelyn kanssa voi olla jotain. Todennäköisempää on, että tulee proseduurivirhe. Käsittelyssä tapahtuu jotain, joka ei ole tasokokeen mukainen. Tai vaarantava virhe, esimerkiksi sormi menee liipaisimelle liian aikaisin tai piippu osoittaa väärään suuntaan”. Haastateltava 4 vastasi: ”Stressataan tasokoesuoritusta ja unohdetaan täysin proseduurit. Heti kun tulee sana ”tasokoe”, alkaa kaikilla kädet tärisemään. Proseduurivirheinä on sellaisia, että varastetaan liipaisimelle, eli sormi ei pysy rungolla ja menee liipaisimelle liian aikaisin, tai sitten ei vaan muista sitä järjestystä, että milloin tehdään mitään”. Kolme muuta haastateltavaa vastasivat yhdenmukaisesti hylätyn suorituksen syyksi sekä proseduurivirheen, että ohilaukauksen. Kuitenkin itselleni näistä vastauksista nousee mieleen kysymys, voivatko joidenkin tasokokeesta hylätyn tuloksen saaneiden aseenkäsittely- ja ampumataidot kuitenkin olla hyvällä, ellei erinomaisella tasolla, mutta vain itse tasokokeen suoritusproseduuri on niin tiukka, ettei se anna tilaa pienellekään poikkeamalle tarkasti kirjatussa suoritusprotokollassa? Tasokoehan ei taitavalla ampujalla sinällään mittaa käytännön aseenkäsittelytaitoa, vaan sitä, miten tasokokeen proseduurit ovat hallussa.

Kysymys 4: Onko tasokokeen suorituksia samalla ampumakerralla useampi kuin kaksi? Lämpäiseekö ensimmäisellä suorituskerralla hylätyn saanut tasokokeen toisella yrittämällä samalla ampumaratakäynnillä? Jos, niin mikä on mielestäsi erona ensimmäiseen suorituskertaan?

”Rekisteriin merkitään, että on hylätty, toisella ampumakierroksella hyväksytyt merkitään myös rekisteriin. Se kuuluu työhöni, että pyrin tuomaan tasokokeen suorittajalle kehitysjatuksia, vaikka tasokoe olisi ammuttu läpi. Ja jos suorituksessa on haasteita, niin on joskus järjestetty ns. henkilökohtaista tukiopetusta” – kertoi haastateltava 1.

Haastateltava 3 vastasi: *”Saa uusia. Sitä ei ole missään selkeästi ohjeistettu, että jos ensimmäinen on hylätty ja ampuu perään hyväksytyt, niin läpi mennyt merkitään virka-aserekisteriin. Useimmiten läpäisee. Erot niiden välissä on se, että muistuu paremmin mieleen, miten se proseduri menee, vaikka se käydään läpi ennen suoritusta”*. Käytännössä, miten tasokoesuoritukset merkitään virka-aserekisteriin, näyttää olevan eroavaisuuksia. Toiset merkitsevät myös hylätyn suorituksen, toisen pelkästään hyväksytyt. Kysymyksessä tiedusteltiin suorituksen eroa ensimmäiseen hylättyyn suoritukseen sen lisäksi, että saako suorittaja uusia kokeen välittömästi, jos ensimmäinen suorituskerta on hylätty.

Haastateltava 4:n vastauksesta jäi epäselväksi, onko hänen vastaanottamissaan tasokokeissa menty jopa kolmannelle suorituskierrokselle, enkä tullut kysyneeksi siihen täsmentävää lisäkysymystä. *”Yleensä menee toisella läpi. Joskus on ollut suorituksia, jotka eivät mene toisellakaan läpi. Sitten on pitänyt vetää pieni treeni, että puhdistetaan tilanne sillä. Yksilö alkaa varmasti stressaamaan sitä, jos vaikka muut odottavat suoritusta, jos yksi ei läpäise sitä. Tilannetta ei ainakaan helpota se, jos sitä stressataan jo valmiiksi. Olen pyrkinyt luomaan tilaisuudesta rennon, vaikka se on tiukka. Me emme voi antaa saumaa missään, mutta pyrimme luomaan tilanteesta stressivapaan”*.

Haastateltava 2 vastauksesta ilmeni, että yleensä toisella kierroksella päästään läpi tasokokeesta, mikäli ensimmäinen suoritus on hylätty. *”Ne on harvassa, ketkä joutuu käymään ohjatussa ampumarajoituksessa”*. Vastauksen loppuosa kuitenkin antaa ymmärtää, että joillekin tasokoeita suorittaville on annettu ohjattua ampumarajoittelua tasokokeen läpäisemiseksi. Muiden haastateltavien vastauksista ei käynyt ilmi, etteikö tasokoeita olisi saatu suoritettua hyväksytysti yhden ampumaratakäynnin aikana.

Viides haastateltava kertoi hylätyn suorituksen aiheuttaneen ohilaukauksen kuitenkin viestivän suorittajalle sen, että itse suoritusproseduurissa ei ole tapahtunut virhettä ja seuraava suorituskerta on rennompaa. Tähän voi olla syynä se, että osaksi on jännitetty suoritusproseduuria ja ohilaukaus on voinut johtua siitä. Suorituksen jännittämisestä edempänä lisää. Haastateltava 5: *”Yleensä ensimmäisellä kierroksella hylätyn saanut läpäisee kokeen toisella kierroksella. Veikkaisin, että ensimmäisellä kokekerralla on jännitystä ja ajatusta menee paljon siihen, miten proseduri kulkee”*.

Jos hylätty on tullut osuman takia, niin toisella yrittämällä on jo varmempi tehdä tasokoe, kun tietää, että proseduuri on hallussa ja se on mennyt oikein. Rentoutumista näkee toisella kierroksella”.

Kysymys 5: Kuinka paljon koetilanteen jännittämällä on hylätyn suorituksen saamiseen? Onko eroa juuri ennen tasokoea tehdyllä suorituksella kuin heti harjoituskierron perään tehdyssä tasokokeessa, kun suorittaja tietää ampuvansa koetta?

”Kyllä se vaikuttaa todella paljon. Monesti kun harjoitellaan tasokoea, se menee hyvin, mutta heti tasokokeessa ei menekään hyvin. Se kuvastaa hyvin sitä, että jos harjoittelet paljon, se tuo suoritukseen varmuutta. Tasokoea ampuessa ei pidä ajatella sen olevan vain motorinen suoritus, jolloin virheitä voi tapahtua, vaan suorituksessa pitää miettiä mitä on tekemässä. Olet päättänyt jotain ja päätöksen kautta teet, niin suoritusvarmuus kasvaa”, kertoi haastateltava 1.

Jokainen haastateltavista kertoi jännittämisen olevan suuri syy suorituksen epäonnistumiseen. Useasta tasokoea ampuvasta näkee päällepäin, että jännitetään tulevaa koetta. Jännityksen voi havaita jopa harjoituspäivänä tasokoea edeltävissä ampumaharjoituksissa, eli tasokoea jännitetään jo ennakoon, vaikka ennen sitä voi olla useitakin erilaisia ampumaharjoitteita. Haastateltava 4 kertoi harjoituspäivän tuomasta haasteesta seuraavasti: *”Jos meillä on harjoitusohjelma, joka vedetään läpi ennen tasokoea, niin aika monet jännittävät koko harjoituksen ajan sitä tulevaa tasokoea. He kyllä yrittävät keskittyä harjoitukseen, mutta tasokokeen odottamisen näkee suorituksissa. Jos treeni menee hyvin, niin se antaa tasokoesuoritukseen itsevarmuutta. Jos taas treenissä on jokin haastavampi drilli ja se ei menekään odotusten mukaisesti, niin se luo lisää paineita tasokoesuoritukseen”.* Haastateltava 2 kertoi jännittämällä olevat todella paljon merkitystä. Tasokoea suorittava luo itse itselleen suorituspaineita. Samaa kertoi haastateltava 3, joka edellä mainitun lisäksi kertoi, että tasokoea vastaanottavat kouluttajat pyrkivät luomaan koetilanteesta mahdollisimman rennon ja painostamattoman. Tästä huolimatta, kun mainitaan kyseessä olevan koe, nousee syke monella.

Kysymys 6: Näkyykö suorittajan stressitila ulospäin suoritusta tehdessä? Kertooko suorittaja jännittävänsä jo ennen suoritusta ikään kuin ennakoiden hylättyä suoritusta vai suorituksen jälkeen, jos tasokoe ei ole hyväksytty?

Haastateltava 1 kiteytti kysymykseen vastauksen aika hyvin ja vastasi samalla moneen muuhunkin kysymykseen, mm. minkä vuoksi teen opinnäytetyötä tästä aiheesta. *”Riippuu täysin ihmisestä. Sellaisia on, jotka puhuvat siitä ääneen ja mielestäni siinä suorittaja psyykkaa itseään vääränlaisella asenteella. He kertovat sen jännityksen ääneen, ikään kuin lieventääkseen sitä, jos tasokoe menee vihkoon, niin se oli jo valmiiksi tiedossa. Sitten on myös niitä, jotka tosissaan yrittää, mutta sen huomaa, että suorituksessa ei oikein ole varmuutta. Onneksi on paljon niitä, kenellä on suoritusvarmuus ja taito, niin he vain ampuvat sen tasokokeen läpi”.* Vastauksessaan haastateltava toi selvästi ilmi sen, että kun ampujalla on taidon tuoma suoritusvarmuus, on tasokokeen ampuminen

rutiinisuoritus. Kun suoritusvarmuutta ja tarpeellista taitoa ei ole tarpeeksi, tasokoea jännitetään, se näkyy ulospäin ja vaikuttaa suoritukseen.

Kaikki viisi haastateltavaa kertoivat, että jännittäminen näkyy tasokokeen suorittajalla ulospäin – silloin kun suorittaja jännittää. Kaksi viidestä kertoi suorittajan kertovan jännittämisestä etukäteen ennen kokeen alkua. Haastateltava 3: *”Aika usein näkyy. Jotkut sanovat jo ennen suoritusta, että jännittää. Suorittajia löytyy joka lähtöön. Tasokokeen idea on se, että näytetään kouluttajalle, että pystyy turvallisesti asetta käsittelemään ja että pystyy ihmisen kokoiseen alueeseen ne osumat saamaan kymmenestä metristä”*. Haastateltava 4 vastaus: *”Ei sitä etukäteen kerrota, mutta kyllä sen huomaa suorittajasta. Vaikka he eivät suoraan sitä sano, niin saattaa tulla letkautuksia, että ”katsotaan, miten tämä nyt menee”, eli yritetään luoda sellaista kuvaa, että annettaisiin jo hyväksyntä sille, että tästä voi tulla hylätty. Tässä vastauksessa on ihmisen inhimillinen pelko suorituksen epäonnistumisesta tuotu hyvin esille. Epäonnistumisen pelko luo ihmiselle etukäteisen häpeän tunteen, vaikka suoritusta ei ole vielä tehty ja sen lopputulosta ei tiedetä.*

Haastateltava 5 vastaus kertoo, miten jännitys vaikuttaa suorittajaan konkreettisesti: *”Jännitys näkyy tahattomina tekoina, jossa päivän selvät asiat voivat mennä ihan päinvastaiseen järjestykseen ja saattaa tulla epämääräistä räpeltämistä, mitä ei missään nimessä ole koskaan opetettu tehtäväksi. Pakka voi mennä ihan sekaisin. Erilaiset tärinät ja vapinat ja kaikki muu ylimääräinen liikehdintä näyttää, että on jännitystä ilmassa”*. Jännittäminen vaikuttaa jokaisen haastateltavan vastausten mukaan suoritukseen. Ei pelkästään itse ampumasuorituksen osumiin, vaan koko aseenkäsittelyyn. Unohdetaan mitä ollaan tekemässä ja mukaan voi tulla epämääräisiä asioita, jotka eivät kuulu opetettuun suoritustekniikkaan.

Kysymys 7: Erottuuko jokin poliisin tehtäväalueen ryhmä erityisesti heikommalla ampumasuorituksella tasokokeessa?

Kaikkien haastateltavien vastaukset olivat yhtenevät kysymykseen, onko parempi tai heikompi tasokoesuoritus poliisin tehtäväryhmäsidonnainen. Kysymykseen vastatessa haastateltavat asettivat vastakkain vertailuun kenttätyötä tekevät ja rikostutkinnan työntekijät. Vastauksissa kävi selväksi, että ampumataito ei ole millään lailla tehtäväsidonnainen, ainakaan näiden kahden ryhmän välillä suoritettussa vertailussa. Aseenkäsittely- ja ampumataidoltaan taitavia henkilöitä löytyy niin tutkinnasta kuin kentältäkin, kuten myös heikompia taitoja omaavia.

Haastateltava 4 kiteytti asian näin: *” Voisi ajatella, että kentällä suoriuduttaisiin paremmin, mutta se ei ole niin. Erot voivat olla valtavia. Tutkinnassa on erittäin hyviä ampujia ja sitten niitä kenellä on paljon kehitettävää, mutta sama asia on kentällä. Jos katsotaan jotain poliisin erityistoimintoa, esimerkiksi VATI-ryhmää tai KARHUa, niin he käyvät jo niin paljon treenaamassa, että se tietenkin näkyy suorituksessa”*. Samansuuntaisen vastauksen antoi haastateltava 5: *” Ei siinä oikein eroja ole. Se on niin yksilökohtainen asia. Tehtävään katsomatta eroja voi olla laidasta laitaan”*.

On huojentavaa huomata, että tasokokeen läpäisyyn vaadittava aseenkäsittely- ja ampumataito ei ole tehtäväsidonnainen. Se poistaa stereotyyppien muodostumisen esimerkiksi juuri rikostutkintaa kohtaan, sekä tietynlaisen kategorioinnin vaikkapa kentälle työtehtäviin hakeutuvan henkilön ominaisuuksista. Tällaisen ampumaharjoittelukansion käyttäminen voi siis tukea laaja-alaisesti poliisin henkilökunnan ampumataidon kehittymistä, eikä se rajoitu vain tietyn sektorin työntekijöiden harjoittelun tueksi. Lisäksi haastateltava 4:n vastaus osoittaa, että suurempi harjoittelumäärä näkyy suoraan suorituksessa. Haastateltava piti itsestään selvyytenä sitä, että erityistoimintojen henkilöt harjoittelevat enemmän ja ovat siten myös taidoiltaan parempia.

Yhteenveto teemahaastattelun kysymysten 1–7 tuloksista

Omaehtoisen ampumaharjoittelun voi haastattelujen perusteella todeta olevan vaihtelevalla tasolla. On heitä, jotka käyvät säännöllisesti harjoittelemassa ja niitä, jotka osallistuvat vain pakollisiin harjoituksiin minimimäärällä. Tasokokeen suoritusten tuloksissa on suurta hajontaa. Kuitenkin hylättyjä suorituksia on jatkuvasti. Suoritusvirheitä osattiin nimetä jokaisen haastateltavan toimesta ja hylkääviä virheitä voi olla useampia erilaisia. Kuitenkin kaikki haastateltavat nimesivät yleisimmäksi hylkääväksi virheeksi proseduurivirheen. Tasokoeita suorittava virkamies unohtaa suoritusproseduurin ja sen vuoksi tulos on hylätty. Toiseksi yleisin virhe on ohilaukaus.

Jos ensimmäinen tasokoe kierros on hylätty, yleisimmin suorittaja saa tasokokeesta hyväksytyt tulokset toisella kierroksella, joka suoritetaan samalla ampumakerralla. Vain harvoin joudutaan tilanteeseen, jossa kouluttaja joutuu antamaan tasokoeita suorittavalle virkamiehelle ”tukiopetusta”, jotta ampumataito paranee sen verran, että tasokokeen saa suoritettua hyväksytysti.

Suoritusproseduuri on yksinkertainen ja helposti opetettava suoritus, joka kuitenkin usein unohdetaan kesken suorituksen ja sen vuoksi tulos on hylätty. Proseduurin unohtamisen suurimpana syynä on tasokokeen jännitys. Suorittajan kokemana jännitys näkyy lähes aina ulospäin. Välillä koesuorituksen jännittämisestä mainitaan jo ennen suorituksen alkua, useimmiten kuitenkin koesuoritusta vastaanottava kouluttaja näkee suorittajan jännittävän koetta. Se voi näkyä unohduksina, vapinana, tärinä, unohduksina tai ylimääräisenä liikkeenä, joka ei kuulu tasokoesuoritukseen. Kouluttajat ovat havainneet jännittävien henkilöiden koesuorituksissa joitakin ylimääräisiä, koulutuksissa opetettuun aseenkäsittelyyn kuulumattomia toimintoja.

Voimankäytön kenttäkouluttajien havaintojen mukaan ampumataito ja aseenkäsittely ei ole poliisin erityistoimintoja lukuun ottamatta tehtäväluesidonnainen. Henkilökohtaista virka-asetta kantaa niin lupaviranomaiset, rikostutkinnan tutkijat kuin hälytys- ja valvontasektorin kenttäkonstaapelit, sekä monet muut poliisin eri tehtävälueiden virkamiehet. Hyviä ampujia löytyy niin tutkinnasta kuin kentältä, samoin kuin heikomman taitotason omaavia. Ampumataito on yksilökohtainen ja

riippumaton henkilön työtehtävästä. Haastatteluissa kävi myös ilmi, että erityistoiminnoissa työskentelevien ampumataito ja aseenkäsittely on korkeammalla tasolla, johtuen suuresta harjoittelumäärästä. Niin kuin jo opinnäytetyön johdannossa totesin, ampumaan oppiminen ja taitojen ylläpito vaatii jatkuvaa harjoittelua. Hyvin harvat ovat taitavia ampumaan ilman harjoittelua.

Kysymys 8: Millaisia ampumaharjoitteita suosittelet vähemmän ampuvalle, jotta varmuus tasokokeen läpäisyyn ja aseennäytelyyn kasvaisi?

Haastateltava 1 vastasi seuraavanlaisesti: *”Tärkeintä on se, että kun menet ampumaradalle, niin olisi selkeästi jokin asia tai osa-alue, jota harjoittelee. Radalla voi ampua tai sitten harjoitella. Kun menet ampumaradalle, niin pitäisi olla selkeä tavoite tai osa-alue, jota harjoittelet. Jos harjoittelet vain yhden tarkan laukauksen ampumista, niin sivusta katsottuna se näyttää siltä, että vedetään vain ase kotelosta ja ammutaan laukaus ja laitetaan ase takaisin koteloon. Mutta kun miettii sitä suoritettamista ja miten monesta asiasta se koostuu, saa kuvan harjoittelun laajuudesta. Ampuma-asento, ampumaote, miten tuot aseennäytelyyn ja miten ne kaikki lopulta liittyvät toisiinsa. Miten pidät aseesta kiinni, miten puristat, miten rakennat tähtäinkuvan. Ne ovat perusasioita, jotka pitäisi muistella kuntoon. Jos mietitään käytäntöä ja koko paketin rakentaminen, että osaat puristaa liipaisinta niin, ettei se liipaisu vaikuta luodin lentorataan tai vaikuttaa siihen mahdollisimman vähän”.*

Lisäksi haastateltava kertoi suurimman osan maailmassa tapahtuvista poliisin virka-aseennäytelytilanteista tapahtuvan 3–10 metrin etäisyyksiltä. *”Onko tarkoituksenmukaista harjoitella virka-aseella ampumista 25 metristä? Ongelma tulee siinä, että suurin osa ei enää näe, kun tähtäinkuva hajoaa ja maali katoaa”.*

Itsenäisen ampumaharjoittelun tueksi tehty harjoittelukansio tukee hyvin haastateltavan ajatusmaailmaa selkeästä tavoitteesta ja tarkoituksenmukaisuudesta ampumaradalle mennessä. Harjoittelukansiossa on osioitu haastateltavan mainitsemissa osa-alueita, joita ampumasuoritukseen kuuluu. Näitä osa-alueita harjoittelemalla saa kokonaisuudeksi varman suorituksen ja tarkan laukauksen haluttuun maaliin.

Haastateltava 2 antoi vähemmän ampuvalle ohjeeksi tehdä enemmän toistoja. *”Yksittäisiä laukauksia, rauhallisia suorituksia kotelosta vetäen. Tulee liikerataoppia ja useita toistosuoritteita. Enemmän ajatusta siihen tekemiseen, kuin niin, että on pakko. Sitten kun kehittyy, niin harjoittelee tuplalaukauksia, ottaa pientä liikettä mukaan ja sen jälkeen voi lisätä kaikenlaisia variaatioita harjoitteluun. Mutta todella vähän ampuvalle neuvon laittamaan liikeradat ja perussuoritukset kuntoon, sekä lisää laukaisun harjoittelua”.*

Tasokoe ammutaan valkoiseen A4 paperiin, joka on kiinnitetty isompaan IDPA-pahvitauluun. Kolmas haastateltava kritisoi ampumaharjoittelua, joka tapahtuu vain ja ainoastaan A4 kokoiseen

maaliin. ”Ei ikinä pidä harjoitella ainoastaan A4-kokoiseen maaliin, vaan se maali pitää olla pienempi. Tähtää pientä, osu pientä – on se mitä olen yrittänyt porukalle sanoa. A4 sopii hyvin ainoastaan tasokokeen suorittamiseen. Etäisyyden vaihtaminen. Kun ampuu kauempaa osumia ja sen jälkeen siirtyy kymmeneen metriin, tuntuu, että on tosi lähellä. Jos aina ampuu 5–7 m etäisyydeltä, niin tasokokeen 10 metriä tuntuu siltä, että on kaukana”.

Haastateltava lisäsi vielä vinkkejä itsenäiseen harjoitteluun. ”Liikeradat. Ampuminen on vain yksi osa harjoittelua. Puikotetullakin virka-aseella voi harjoitella kotelosta vetämistä ja saattamista valmiusotteeseen ja ampuma-asentoon. Kun ne ovat kunnossa, niin sitten voidaan tehdä hienosäätöä ampumaradalla. Kaikkein paras olisi, jos yksin harjoittelee, että pääsisi peilin edessä katsomaan mitkä ovat ne omat liikeradat mitä suorittaa”.

Neljäs ja viides haastateltava olivat perusasioiden opettelu kannalla. ”Ihan perusasioita. Aseen kotelosta ottaminen, aseotteet, liipaisinsormi, tähtiinkuva. Ei mitään ihmeellisyyksiä, vaan peruskäsittely, perusammunta, perusasiat ja niiden hinkkaaminen kohdalleen. Itsenäinen ongelmanratkaisukyky. Jos huomaa, että osumat menevät jonnekin, niin osaisi päätellä mistä se johtuu ja miten sen virheen saisi korjattua pois”. Opinnäytetyön produktista löytyy osumien diagnostiikkataulu, jonka mukaan voi jokainen itse päätellä mahdollista ongelmakohtaa ja tehdä virheiden korjausta itsenäisesti.

Jokainen haastateltava painotti harjoittelemaan turvallista aseiden käsittelyä, poistamaan harjoittelusta ja suoritteista kaiken kiireen, sekä pitämään ajatuksen mukana jokaisessa harjoituksessa.

5. VIRKA-ASEEN TASOKOE OSAAMISEN MITTARINA

Virka-aseiden käyttö- ja hallussapito-oikeutta valvotaan tasokokeella ja sen lisäksi vuosittaisia pakollisia ylläpitäviä harjoituskertoja tulee olla kaksi (2) kertaa vuodessa. Tasokoe on suoritettava hyväksytysti vuosittain ja sen voimassaoloaika on maksimissaan 14 kuukautta suorittamispäivästä.

Tasokokeen tarkoituksen on mitata poliisin aseenkäyttötilanteisiin liittyviä perustaitoja. Tärkeimpänä perustaidoista on turvallinen aseenkäsittely.

Perustaitojen lisäksi tasokoe mittaa liikkumista, käskytystä, ampuma-asentoa, kohteen tarkkailua (vaikutusten seuranta) jokaisen ammutun laukauksen jälkeen, osumatarkkuutta sekä poliisimiehen vastuuta jokaisesta ammutusta laukauksesta.

Tasokokeen tarkoituksena on osoittaa sitä suorittavan olevan kykenevä suoritusvarmaan ja turvalliseen aseenkäsittelyyn, sekä ampumaan laukauksia poliisin mahdollisen aseenkäytön keskimääräiseltä etäisyydeltä ihmisen kokoiseen maaliin. Tasokokeessa ei ole suorituspainetta

lisäävää aikarajaa, jotta tasokokeessa kouluttajalle näytettävät taidot osoitetaan maltillisesti ja niiden osaaminen on helppo arvioida.

Tasokoe suoritetaan omien virkatehtävien mukaisessa varustuksessa ja vaatetuksessa.

6. OSAAMINEN JA TAITO

”Hyvä ammattitaito edellyttää paljon erilaisten taitojen hallintaa, joista ase- ja käsittely- ja ampumataito on vain yksi pieni mutta kansalaisten turvallisuuden kannalta hyvin olennainen osataito (Kataja & Asunta 2015, s.51).

Kansalaisten turvallisuus taataan sillä, että mahdollisessa aseenkäyttötilanteessa ammattitaitoinen poliisi voi asetta käyttämällä pelastaa kansalaisen hengen uhkaavassa tilanteessa, sekä myös olla vahingoittamatta kansalaista, vaikka tämän henki ja terveys ei olisikaan sillä hetkellä uhattuna.

”Ammattien ja työtehtävien erilaisuus määrittävät työn osaamiselle pätevyys- ja osaamisvaatimukset, jotka ovat relevantteja työn suorittamisen ja myös kehittymisen kannalta. Tällaisen lähestymistavan mukaan asiaa voidaan jakaa käsitteisiin kvalifikaatio, kompetenssi ja (ammatti)taito. Kvalifikaatiolla kuvataan niitä taitovaatimuksia, jotka työntekijän tulee hallita omassa ammatissaan ja työssään. Kompetenssilla tarkoitetaan kokonaisuutta, joka koostuu useista eri kvalifikaatiovaatimuksista ja sillä kuvataan kokonaisvaltaisemmin niitä kaikkia toimintoja, joita henkilön tulee hallita. Käsitteellä tarkoitetaan yksilön omaa, subjektiivista taitoa ja kykyä tehdä tai suoriutua jostain työtehtävästä.” (Huhta 2012, 26.)

Voimankäytön kenttäkouluttajien haastatteluissa jokainen haastateltava kertoi tasokokeen suorittajiin kuuluvan hermoilevia ja koetilannetta jännittäviä virkamiehiä. Jännittäminen on psyykinen tapahtuma, joka aiheuttaa ihmisessä fyysisiä tahattomia reaktioita. Kädet ehkä hikoilevat, ne voivat täristä, hengitys tihentyy tai vaikeutuu ja siitä voi tulla pinnallista, syke nousee, punastuminen, vapina, huimaus, palan tunne kurkussa, suun kuivuminen ja kaikkien edellä mainittujen eri oireiden yhteistuloksena muun muassa motoriikka huononee. Jokainen ymmärtää, että motoriikan huonontuessa jonkin asian suorittaminen vaikeutuu.

Jännittämisen psyykkisiä eli henkisiä muutoksia voivat olla ahdistuneisuus, keskittymiskyvyn ja muistin heikkeneminen, halu paeta tilanteesta, huomion kiinnittyminen itseän, kielteisten mielikuvien aktivoituminen, automaattiset ja katastrofaaliset ajatukset, pelko muiden huomion kohdistumisesta itseän tai pelko siitä, mitä muut ajattelevat, virheiden tekemisen pelko tai nolouden ja häpeän tunteet (Martin, 2021, s.25).

Kun ihminen jännittää, sympaattinen hermosto aktivoituu, eli kehomieli ikään kuin valmistautuu kohtaamaan jonkin haastavan tilanteen ja se nostaa vireystilaa uudelle tasolle.

Jos ajatellaan yksinkertaista tasokoea työtehtävään kuuluvana suorituksena, joka henkilökohtaista virka-asetta kantavan virkamiehen tulisi suorittaa laadukkaasti. Kuitenkin usein huomataan, että jännittäminen aiheuttaa huomattavan suorituskyvyn laskun tasokoea suorittaessa, jolloin kompetenssi ei tuolloin ole sillä tasolla kuin sen pitäisi olla. Näin ollen kokonaisuuteen kuuluva kvalifikaatiovaatimus ei jännittämisen seurauksena täyty.

6.1. Jännitys

Miksi virkamies jännittää? Tasokoe suoritetaan ihanneolosuhteissa. Minkäänlaista uhkaa ei ole, valaistus- ja muut olosuhteet ovat mitä parhaimmat. Tutussa tilassa ympärillä ovat mitä ilmeisimmin tutut työkaverit ja kouluttajat. Tilanne on rauhallinen, suorittajalla molemmat kädet käytössä, seistään tasaisella pitävällä alustalla ja kotelossa vyöllä on juuri käyttökuntoon laitettu oma tuttu virka-ase. Lisäksi ampumamatka on lyhyt, maali kohtisuoraan edessä ja käytössä on lähes rajattomasti aikaa. Olosuhteet ovat siis täydelliset ensiluokkaiseen ampumasuoritukseen.

Edellä mainituista helpoista olosuhteista huolimatta teemahaastattelujen tuloksista ilmeni, että keskimäärin 15 % tasokokeen suorittajista ampuu hylätyn tuloksen ensimmäisellä tasokokeen suorituskerralla. Vastauksissa hajonta oli 1–40 % välillä, jolloin yhdelle kouluttajalle on voinut osua useampia heikomman taitotason omaavia ampujia, kuin taas 1 % vastannut on mitä ilmeisemmin ottanut vastaan tasokokeita taitavimmilta ampujilta. Luotettavamman tuloksen saamiseksi otanta tähän kysymykseen pitäisi tehdä laajemmin tai käyttää virka-aserekisterin tietoja suorituksista. Virka-aserekisterin tiedot eivät antaisi täysin oikeaa tulosta, sillä haastatteluissa ilmeni, että rekisterimerkintä tehdään joskus ainoastaan hyväksytystä suorituksesta ja ampumakerran hylätty suoritus voi jäädä merkittämättä rekisteriin. Voimankäytön kenttäkouluttajien teemahaastatteluissa jokainen haastateltava nimensi yhdeksi yleisimmäksi hylkääväksi virheeksi proseduurivirheen. Suorittaja siis unohtaa mitä pitää tehdä ja milloin.

Jokainen henkilökohtaista virka-asetta kantava on saanut kymmenien tuntien koulutuksen kyseisen hallussaan olevan aseensa kantamiseen ja käyttöön. Kuitenkaan ei riitä, että asiat osataan vain koulutuksen aikana. Virka-asekoulutus kuitenkin tähtää siihen, että asia osataan myös myöhemmin. Nopea oppiminen ei välttämättä tarkoita pitkäaikaista muistamista ja osaamista. Tärkeää opitun muistamiselle on, että asiaa harjoitellaan vielä oppimisen jälkeen ja yhtä tosissaan. (Jussila, s.150)

Stressi ja jännittäminen nimettiin tehdyissä haastatteluissa suurimmaksi tekijäksi suorittajan epäonnistumiselle tasokokeessa. Jos ajatellaan poliisin oikeaa tarvetta virka-aseelle, eli sitä tilannetta, jos tai kun poliisimies joutuu käyttämään asettaan virkatehtävän suorittamiseksi. Tilanne voi tulla eteen yhtäkkiä, jolloin stressin fysiologinen vaikutus ei ehdi vaikuttamaan ja asetta käytetään esimerkiksi hätävarjelutilanteessa. Hätävarjelutilanteita kuitenkin tapahtuu onneksi harvoin. Hätävarjelutilanteessa motorisesti hyvin opittu suoritus tulee automaationa, ilman että sen suorittajan tarvitsee erikseen miettiä suoritusta osina tai miettiä, mitä teen seuraavaksi. Tämä vaatii

paljon harjoittelua ja aseenkäsittelyn tulee olla tuttua. Huomattavasti stressaavampi tilanne on sellainen, jossa voimankäyttötilanne ajautuu pikkuhiljaa siihen, että aseella joudutaan uhkaamaan ja sen käytöstä varoittamaan kohdetta. Aika on silloin sekä ystävää, että vihollinen. Tilanteen pitkittyminen nostaa stressiä ja herpaannuttaa tarkkaavaisuutta.

Havainnointi, niiden analysointi ja päätöksenteko vaativat työmuistilta jo niin paljon, että valmiiden, automatisoituneiden ratkaisumallien merkitys korostuu. Päätöksentekotilanteessa ei välttämättä ole aikaa pohtia eri vaihtoehtoja ja niiden seurauksia vaan on valittava valmiista toimintamalleista sopivin, jota käytetään sellaisenaan tai sovelletaan (Kataja & Asunta, 2015). Kun harjoittelee tavoilla, joilla stressin sieto- ja hallintakykyä parannetaan, niin todellisessa tilanteessa koettu henkinen paine on helpommin hallittavissa. Kun kykenee hallitsemaan stressiä, paranee tehtyjen päätösten, suoritettun toiminnan sekä lopputuloksen laatu huomattavasti.

6.2. Stressi ja motoriikka

Stressitila vaikuttaa motoriikkaan. Motoriset taidot voidaan jakaa karkeamotorisiin ja hienomotorisiin, esimerkiksi aseiden käsittely, liikkeen suorittamiseen osallistuvien lihasten koon mukaisesti. Karkeasti voidaan todeta, että stressitilassa hienomotoriset kyvyt heikkenevät, kun taas karkeamotorisia liikkeitä vaativien toimien suorittaminen saattaa parantua. Hienomotoriikan heikentyminen stressitilanteessa saattaa vaarantaa poliisin silmä-käsi-koordinaation toimivuuden ja tarkkuutta vaativat liikkeet, jotka ovat välttämättömiä aseiden tai muiden voimankäyttövälineiden turvallisessa käsittelyssä. (Kaunisto ym., 2021. s. 200, 201.)

Tilannestressiä voi harjoitella vasta sitten, kun tekniset ja motoriset taidot ovat riittävät. Jos edellä mainitut taidot ovat vajavaiset, pelkästään taitojen puute lisää stressiä ja vajavaisilla taidoilla suoritettavat tehtävät huononevat entisestään. Mitä tutumpi tilanne on, sitä rauhallisemmin siihen suhtaudumme. Tasokoesuorituksen pitäisi olla kaikille helppo ja tuttu, tiedämme mitä siinä pitää tehdä ja mihin kohdistaa tarkkaavaisuutta ja missä kohdin käytämme tietoista päätöksentekoa, eli kun puristamme liipaisinta tähtäinkuvan ollessa maalitaulussa. Uudessa ja oudossa tilanteessa suurin osa tarkkaavaisuudestamme menee siihen, että yritämme löytää tilanteesta olennaiset ja tärkeät asiat ja kohdistaa huomionsi niihin. Tasokoesuorituksessa vähäinen aikaisempi harjoittelumäärä saa tilanteesta meille oudon ja jännittävän, taitojen puute lisää stressiä entisestään ja suorittaja on tilanteessa ikään kuin oravanpyörässä. Kun ihminen tietää osaavansa, tekniset ja motoriset taidot, esim. aseiden veto kotelosta ampumaotteeseen ja tähtäinkuvan hakeminen ovat kunnossa, pysyy myös koetilanteen stressi huomattavasti matalammalla tasolla. Kun omaehtoisessa ampumaharjoittelussa on päässyt sille tasolle, että osuu pienempäänkin maaliin pidemmältä etäisyydeltä, voi harjoitteluun ottaa mukaan tilannestressiharjoittelun. Tilannestressiä voi kasvattaa esimerkiksi seuraavilla helpoilla tavoilla lisäämällä ampumaharjoitteluun:

- Fyysinen rasitus. Fyysisen rasituksen aikana tapahtuu samantyyppisiä psyykkisiä ja fysiologisia ilmiöitä kuin henkisessäkin stressissä. Esim. esterata, punnerrukset, viivajuoksu.
- Aikapaine / kiire. Merkkiäänin- /ajanottolaitteen käyttäminen harjoituksessa. Ampumasuorite aikaa vastaan. Laukauksen tai laukausten on lähdettävä tietyn aikamääreen sisällä.
- Yksilösuoritus useamman henkilön katsoessa suoritusta vierestä. Suorituspaine. Annetaan tarkkuutta vaativa ampumasuorite, jonka jokainen radalla oleva ampuu toisten katsoessa suoritusta vierestä.
- Yllätysmomentti. Tehdään ampumaradalle muutaman taulun ”stage”, jota suorittaja ei näe, + aikapaine. Suorittaja on taulujen siirtämisen ajan pois paikalta, kun muut siirtävät taulut. Jokaiselle ampujalle siirretään taulut eri järjestykseen. Stagen rakentamiseen voidaan käyttää ”shoot” ja ”non-shoot” tauluja.
- Suorituksen mittaaminen ja tavoitteen tiukentaminen. Hyvä tapa seurata myös kehitystä. (Jussila, 1997)

7. ITSENÄINEN AMPUMAHARJOITTELU

Itsenäinen harjoittelu tarkoittaa työajalla tapahtuvaa työnantajan hyväksymää omatoimista voimakeinojen ja voimankäyttövälineiden käytön harjoittelua. Vapaa-aikana toteutettava harjoittelu ei ole tässä tarkoitettua itsenäistä harjoittelua. Itsenäiseen harjoitteluun tulee kannustaa ja poliisiyksiköissä se tulee mahdollistaa työtehtävien salliessa (POL-2019-28030).

Edellä oleva lainaus Poliisihallituksen määräyksessä mahdollistaa, ja jopa kannustaa itsenäiseen ampumaharjoitteluun työaikana, silloin kun työtehtävät niin sallivat. Viikkotasolla työtehtäviä tarkastellessa on harvoin niin kiire, ettei ampumaharjoittelulle löytyisi työvuoron aikana sopivaa hetkeä, varsinkin jos ampumaharjoitteluun on omassa poliisiyksikössä siihen tarkoitettut tilat.

Esimiesten tulee suhtautua miehistön harjoitteluun kannustavasti ja jokainen voi itse punnita omaa työtilannettaan ja tehdä päätöksen harjoittelemaan menosta, jonka esimies suullisesti hyväksyy ilmoituksen jälkeen. Jokaisessa poliisiyksikössä on omat turvallisuusmääräyksensä koskien voimankäyttökoulutusta, harjoittelua ja itsenäistä harjoittelua varten. Turvallisuusmääräyksessä on huomioitu yksin harjoittelu ampumaradalla. Lohjan poliisiasemalla itsenäisesti tehtävä ampumaharjoittelu toteutetaan ilmoittamalla poliisivankilan vartijalle radalle menosta, jolloin vartija on tietoinen asiasta ja ottaa ampumaradan valvontakamerat ns. silmän alle. Radalla on lukitut ovet ja oven ulkopuolelle sytytetään punainen valo ammunnan ajaksi, jotta radalle tulijat tietävät ammunnan olevan käynnissä. Ampumaharjoittelun jälkeen käydään aseman putkatiloissa täyttämässä ratakansioon ammunnan tiedot ja vartija saa samalla tiedon harjoittelun päättymisestä.

Monet ajattelevat, että ampumaharjoittelu on aina radalla tapahtuvaa kovilla patruunoilla ampumista. Vaikka radalla patruunoilla tapahtuva ampuminen onkin suuri osa kokonaisuutta, on se silti vain yksi osa harjoittelua. Harjoittelun yksi tärkeä osa on ase- käsittely, jotta tulisi hyväksi ampujaksi. Ase- käsittelyn varmuus on avaintekijä hyväksi ampujaksi. Sitä voi harjoitella ilman, että ammut ainoatakaan laukausta. Turvallisen ase- käsittelyn lisäksi on osattava hyvä aseote, kotelosta veto, ase- tuonti ampuma- asentoon, tähtäinkuvan hakeminen ja tähtääminen, liipaisimen käyttö, jälkipito, vaikutusten seuranta, mahdollinen uusi laukaus samasta ampumaotteesta ja ase- tuonti takaisin koteloon. Tätä kaikkea voi harjoitella ilman kovan laukauksen ampumista. Lisäksi ase- lataaminen, lippaan vaihto, häiriön poisto, yhden ja kahden käden ampumaote, suojan takaa toimiminen ja kaikki edellä mainitut lisäksi erilaisista asennoista – seisten, polvelta, kyykystä. Kaikkea voi harjoitella ilman, että ampuu ainoatakaan oikeaa patruunaa. Toki kovien patruunoiden käyttö tuo oman aspektinsa harjoitteluun rekyylin ja maalitauluun ilmestyvän reiän muodossa, mutta kuivaharjoittelu on todella tehokas keino saada yllättäviäkin tuloksia aikaan ampumataidossa.

Olen kuullut sanottavan, että mieluummin ampuu joka päivä muutaman laatikollisen patruunoita kuin ei ammu ensinkään. Varmasti jollain tasolla totta, mutta kehittääkö suuri laukausmäärä ampujan taitoja, jos harjoittelua ei tee johdonmukaisesti? Olen sitä mieltä, että mieluummin ampuu hieman vähemmän laukauksia ja tekee sen ajatuksen kanssa, kuin ampuu vain ampumisen ilosta ilman suunnitelmaa.

Tämän opinnäytetyön produkti lähtee etenemään edellä mainitusta kuivaharjoittelusta. Haastankin sinut, joka luet tätä työtäni, kokeilemaan kuivaharjoittelun tehoa omassa ampumaharjoittelussasi. Tiedät oman tasosi ja se on voinut olla samanlainen jopa vuosikymmeniä. Kokeile produktin harjoituksia, niin kuivaharjoittelua kuin kovillakin patruunoilla ammuttuja. Saatat yllätyä.

8. HARJOITTELUKANSIO

Käyn tässä osiossa läpi harjoittelukansion sisältöä. Selvitän tarkemmin kuivaharjoitteluosiota, koska kuivaharjoittelua voi periaatteessa tehdä muuallakin kuin ampumaradalla. Kaikilla poliisiasemilla on kuitenkin säännöt turvallisuutta koskien, joiden mukaan ampuma- asetta ei saa käsitellä muualla kuin sille varatussa tilassa. Sen vuoksi kuivaharjoittelukin suoritetaan ampumaradalla turvalliseen suuntaan. Kuivaharjoittelun ja tyhjien laukausten ampumisen on todettu useissa eri ampumataitoa käsittelevissä teoksissa ja lähteissä olevan todella tehokas tapa parantaa kovilla patruunoilla tapahtuvaa ampumasuoritusta. Siksi kuivaharjoittelua käytetään ympäri maailman myös kilpa- ampujien keskuudessa. Tehokkuutensa vuoksi tyhjien laukausten harjoitukset ovat harjoittelukansiossa ennen muita harjoituksia. Tyhjiä laukauksia kannattaa tehdä ennen jokaista kovilla patruunoilla tapahtuvaa harjoitusta. Käytä niihin latausharjoituspatruunoita.

8.1. Turvallisuus

Turvallisuudesta on huolehdittava ennen kaikkea muuta, varsinkin kun on kyse ampuma-aseella tapahtuvasta harjoittelusta. Kaikkia aseita on käsiteltävä niin kuin ne olisivat ladattuja. Aseella ei koskaan saa osoittaa mitään mitä ei ole valmis ampumaan. Ampuja vastaa aseestaan ja sillä tapahtuvasta toiminnasta aina henkilökohtaisesti. ”Tunnista maali ja varmista tausta”, on hyvä pitää mielessä ennen kuin tekee päätöksen ampua. Jos suoritetaan kuivaharjoittelua ilman oikeita patruunoita, varmistutaan aina, että ase ja lippaat ovat tyhjä. Kuivaharjoittelu tehdään aina sellaiseen suuntaan, johon voisi ampua myös kovan laukauksen.

8.2. Kuivaharjoittelu

Harjoittelukansiossa on helppoja harjoituksia tyhjällä aseella tai latausharjoituspatruunoilla tapahtuvaan harjoitteluun. Ase on tyhjennettävä aina ennen harjoittelua ja sille tehdään käyttäjätarkastus. Harjoituksiin käytetään tyhjiä, punaisella pohjalevyllä varustettuja harjoituslippaita. Myös virkalippaita voi käyttää, jotka on tyhjennetty virkapatruunoista. Virkapatruunoita on säilytettävä erillään niin, ettei niitä lipasteta vahingossa harjoituksen aikana. Haalarin tai housun taskut eivät ole virkapatruunoiden oikea säilytyspaikka harjoittelun aikana.

Kotelotekniikka-harjoituksia on hyvä tehdä, jotta liikeradat hioutuvat ja tulevat ampujalle automaattisiksi toiminnoiksi. Lihakset oppivat tietyn liikeradan toistojen kautta, eikä liikeratojen oppimisen jälkeen tarvita enää näköyhteyttä aseeseen ottaessa sitä kotelosta tai vietäessä sitä takaisin koteloon. Seuraavana muutama harjoitus auki kirjoitettuna, joista saa kuivaharjoittelusta.

Radalle asetetaan ruskea IDPA-maalitaulu ja käydään sen eteen niin, että ampumaotteessa aseennäkö on noin 30 cm päässä taulusta. Aseennäköön tartutaan aina tukevalla otteella ja samalla käännetään peukaloa käyttäen aseennäköön lukitussalpa auki. On huomioitava, että peukalonhanka painuu hyvin aseennäköön, eikä kahvan yläosan ja peukalonhangan väliin jää rakoa. Aseennäköön toinen lukitus avataan peukalolla ja ase vedetään kotelosta yhdellä liikkeellä valmiusotteeseen, mutta sitä ei työnnetä ampumaotteeseen. Huomioidaan aseennäköön suunta: piippu kääntyy ampumasuuntaan heti kotelosta vedon jälkeen. Liipaisinsormi tulee kotelosta vedettäessä aseennäköön rungolle ja soittaa samaan suuntaan kuin piippu. Sormi ei mene liipaisinkaaren sisäpuolelle liipaisimelle.

Tukikäsi nousee vedon aikana rinnan korkeudelle ja valmistautuu ottamaan aseennäköön vastaan. Valmiusotteessa tukikäsi on jo aseennäköön mukana aseennäköössä, ellei ampujalla ole valmiusotteessa tukikädestä. Tukikäsi nimensä mukaisesti tukee aseennäköötä ja otteen pitäisi olla hyvä ja tiivis. Harjoittelukansiossa on kuvat hyvästä ja tiiviistä tukikäden otteesta, sekä esimerkkikuva huonosta ja löysästä otteesta, joka ei tue aseennäköötä niin kuin pitäisi. Peukalot voivat olla peräkkäin aseennäköön rungon suuntaisesti tai vaihtoehtoisesti tukikäden peukalo lukitsee aseennäköön peukalon alleen ja peukalot ovat

ristissä. Huomioi, että pidät hartiat rentoina alhaalla, etkä jännitä niitä ylös korviin asetta pidellessä. Asetta ei tarvitse puristaa ”rystyset valkoisina”. Riittää, kun ote on sopivan tiukka ja tukeva. Valaisimen kanssa valmiusote on yhden käden aseote. Tukikäsi, jossa on valaisin, tulee tueksi vasta viedessä ase ampuma-asentoon. Valaisimen kanssa toimiessa on huomioitava, ettei tukikäsi tai valaisin ole missään vaiheessa aseensa piipun edessä. Koteloharjoituksia on hyvä tehdä ilman valaisinta, kunnes liikeradat ovat hallussa.

Kun ase viedään takaisin sivulle koteloon, pidetään piippu ampumasuuntaan niin kauan, kunnes aseensa voi kääntää suoraan alas koteloon. Liikerata opetellaan niin, ettei ampujan tarvitse katsoa sivulle alas koteloidessaan asetta. Ase lukitaan joka kerta paikoilleen koteloon ja salpa suljetaan, jos kotelossa on sellainen. Kaikissa siviilikoteloissa ei ole salpaa. Seuraavissa vedoissa ase viedään ampumaotteeseen asti ja haetaan tähtäinkuva sille korkeudelle missä ampujan kädet luonnollisesti ovat ampuma-asennossa. Harjoittelukansiossa on kuvasarja aseensa vedosta kotelosta valmiusasennon kautta ampuma-asentoon.

Kun tehdään koteloharjoittelua, on kiinnitettävä huomiota aseotteeseen. Mikäli asetta kotelosta vetäessä huomataan otteen aseensa kahvasta olevan löysä tai peukalonhankaan jää rakoa, koteloidaan ase ja aloitetaan veto alusta. Epäonnistunutta kuivaharjoittelun toimintoa ei kannata viedä loppuun asti, vaan pyritään keskeyttämään liike ja aloittamaan alusta huolellisemmalla tekniikalla. Kenenkään ei kannata opetella vääriä suoritustekniikoita, vaan keskeytetään suoritus heti virheen havaitsemisen jälkeen ja aloitetaan suoritus alusta. Oikea suoritustekniikka hioutuu toistoilla, jotka ovat hyvin suoritettuja. Mikäli oppii väärän tai huonon suoritustavan, on poisoppiminen vaikeaa.

Kun kotelosta vetämistä on harjoiteltu ja tähtäinkuva saadaan nopeasti ampumaotteessa, ladataan aseeseen latausharjoituspatruunoita ja jatketaan harjoitusta lisäämällä siihen liipaisu. Käytä latausharjoituspatruunoita aina kun teet tyhjiä laukauksia, säästääkseen aseensa iskuripiikkiin kohdistuvaa rasitusta tyhjän laukauksen aikana.

Kotelosta vedon jälkeen viedään sormi liipaisimelle ja tehdään puristava laukaisu. Samalla tarkkaillaan mitä tähtäinkuvassa tapahtuu tyhjän laukauksen aikana. Liipaisin puristetaan pohjaan asti nykäisemättä tasaisella puristuksella ja sitä pidetään hetki pohjassa. Simuloidaan vaikutuksen seuranta tähtäinkuvan läpi. Poliisi ampuu voimankäyttötilanteessa vain tarvittavan määrän laukauksia ja jokaisen laukauksen jälkeen on seurattava, onko sillä saatu aikaan tarvittava vaikutus.

Tämän jälkeen vapautetaan liipaisinsormea hitaasti, kunnes liipaisimessa tuntee kevyen napsauksen, kun se palautuu uutta liipaisua varten. Sormea ei päästetä irti liipaisimelta, vaan pidetään jatkuva sormituntuma liipaisimeen. Tähtäinkuva pidetään koko tuon palauttamisen ajan. On huomioitava, että oikeassa ampumasuorituksessa liipaisinsormi palautetaan heti laukauksen jälkeen, jotta liipaisin virittyy uutta, mahdollisesti nopeasti tehtävää laukaisua varten. Nyt tehtävällä harjoituksella opetellaan liipaisimen käyttöä ja poistetaan mahdollista nykäisyä liipaisun aikana. Liipaisinsormi

tulee osata palauttaa niin, ettei se irtoa liipaisimelta ja samalla opit, miten aseesi liipaisin toimii ja millainen liipaisintuntuma kyseisessä virka-aseessäsi on.

Tehdään puristavan laukauksen toistoja ja tarkkaillaan tähtäinkuvan säilymistä ja sitä, tekeekö piippu jotain ylimääräistä liipaisun ja iskurin lyönnin aikana. Sen jälkeen sormi poistetaan liipaisimelta aseun rungolle ja ase koteloidaan säilyttäen katse maalitaulussa. Suoritus on hyvä toistaa useamman kerran ajatuksen kanssa. Huomioi, että Glock -merkkisessä virka-aseessa sinun tarvitsee virittää iskuri luistin liikkeellä jokaiseen uuteen tyhjään laukukseen. Siihen riittää, kun teet noin sentin liikkeen aseun luistista virittämällä. Sinun ei tarvitse tehdä koko latausliikettä, jolloin voit käyttää samaa latausharjoituspatruunaa, joka pysyy patruunapesässä, jos tekemäsi luistin latausliike on lyhyt. Voit myös ladata lippaan täyteen latausharjoituspatruunoita ja tehdä jokaisen laukauksen jälkeen aseun virityksen kunnolla luistia käyttämällä, jolloin patruunapesässä ollut latausharjoituspatruuna lentää ulos aseesta ja lipas syöttää uuden patruunapesään. Tee Glockia käyttäessäsi latausliike ennen aseun kotelointia, niin se on aina valmis seuraavaan suoritukseen.

Tämä harjoitus on hyvä tehdä aina ennen kovilla patruunoilla ampumista ja se kannattaa tehdä ajatuksen kanssa. Mikäli huomataan aseun piipun, eli tähtäinjyvän tekevän jonkin ylimääräisen liikkeen iskurin toiminnan aikana, voi harjoituskansion virheiden analysointitaulua käyttää apuna analysoidessaan mitä ampuja saattaa tehdä väärin. Virheenä voi esimerkiksi olla sormen paikka liipaisimella, nykäisevä liipaisu, aseote tai kahvan puristaminen ja painaminen johonkin tiettyyn suuntaan.

Tap'n' Rack. Harjoitus on muutoin sama kuin edellä, mutta lippaaseen laitetaan 10kpl latausharjoituspatruunoita. Kun puristava laukaus on tehty, viedään sormi heti pois liipaisimelta aseun rungolle. Tämän jälkeen lyödään lippaan pohjaan, jotta varmistutaan sen olevan kunnolla lukittuneena aseeseen. Välittömästi lyönnin jälkeen seuraa aseun latausliike ja toinen puristava laukaus kohti maalia. Tämä simuloi tilannetta, kun ensimmäisestä liipaisusta ei tule laukausta. Syynä voi olla huonosti kiinni oleva lipas ja aseessa ei ole sen vuoksi patruunaa piipussa. Edellä esitetty on nopein tapa tehdä uusi laukaus nopeassa tilanteessa.

Kuivaharjoittelua tehdessä pääpaino on liikeratojen opettelussa. Kotelosta veto, tähtäinkuvan hakeminen ja liipaisimen käyttö ovat tärkeimmät elementit nopeassa ja tarkassa aseun käyttämisessä. Kun kovaa laukausta ei tarvitse ampua, ampujalle ei myöskään tule mahdollista rekyyn aiheuttamaa jännittämistä tai pelkoa. Tällöin suorituksen voi helpommin jakaa osiin virheiden havaitsemiseksi. Kovilla patruunoilla ampussa ajatus voi siirtyä tulevan laukukseen ja suorituksen muu havainnointi saattaa jäädä vähemmälle huomiolle.

8.3. Ampumarjoittelu kovilla patruunoilla

Harjoittelukansiossa on kuivaharjoitteluosion jälkeen erilaisia kovilla patruunoilla tapahtuvia ampumarjoitteita eri etäisyyksiltä. Kansion harjoitukset alkavat yksinkertaisilla harjoitteilla, jossa ammutaan 10 metrin etäisyydeltä valkoisessa paperissa olevaan mustaan, halkaisijaltaan 10 cm pisteeseen. Ensimmäisen harjoitteen tähtäyspiste on suurehko, jolloin voidaan analysoida osumien perusteella helpommin aseotteesta tai liipaisusta johtuvia virheitä. Jos tähtäyspiste olisi pieni, mahdolliset ikänäön suoritukseen tuomat haasteet ja sen myötä syntyvät virheet voisivat vaikeuttaa aseotteen tai liipaisussa tapahtuvien virheiden löytämistä. Kun tähdätään isompaa pistettä ilman tulospainetta, saadaan seuloittua huonompien osumien juurisyytä helpommin esille.

Harjoitteissa ammutaan kovia laukauksia maalitauluun ja osumien perusteella voi osumadiagnostiikkataulusta ampuja itse analysoida omia mahdollisia suoritusten virheitä ja kiinnittää niihin huomiota harjoittelussaan. Pistooliammunta on universaali laji ja samat lainalaisuudet pätevät jokaisessa pistooliammuntalajissa.

Poliisin käyttämä ampumatekniikka toki eroaa esimerkiksi olympiapistoolilla suoritettavaan harjoitteluun, mutta harjoituksissa voidaan käyttää samanlaisia maalitauluja, joilla voidaan kohdentaa harjoittelua ampumatekniikassa esiintyviin virheisiin. Tästä hyvänä esimerkkinä on vaak- ja pystysuuntaiset tähtäysviivat, joilla voidaan harjoitella ja siten eliminoida tietyn suuntaista aseiden huojuntaa. Kansion harjoitteissa on liipaisimen käyttöön harjaannuttavia drillejä, nopeaan maalin vaihtoon ja tähtäämiseen keskittyviä harjoituksia, sekä myös aseenkäsittelyn parantamiseen omat harjoitteensa.

9. HARJOITTELUN ONGELMAT JA RATKAISUT

Voimankäytön kenttäkouluttajille tehdyissä haastatteluissa kävi ilmi, että ampumarjoittelun vähyys tai sen puute voi johtua harjoittelupaikan hankalasta saavutettavuudesta. Ongelmia voi olla muitakin ja vaikka yksittäiseltä virkamieheltä löytyisi intoa itsenäiseen harjoitteluun, voi harjoittelussa ilmaantua sitä hankaloittavia tekijöitä. Suuren työmäärän aiheuttama ajan puute, edellisellä harjoituskerralla tapahtunut epäonnistuminen tai yksinkertaisesti ongelma itse ampumasuorituksessa. Jotain on vialla, mutta ongelman aiheuttajaa ei tiedetä.

Ampumarjoittelun ongelmana voidaan nähdä siis diagnostiikan vaikeus, eli ei osata purkaa omaa suoritusta osiin ja tehdä suoritukseen tarvittavia muutoksia. Virheitä voi olla useita, ne voivat esiintyä vain silloin tällöin ja myös yhdessä jonkin toisen virheen kanssa. Tällöin itsediagnosointi on hankalaa ja voi turhauttaa harjoittelijan, kun jokaisella harjoituskerralla tulos on samanlainen. Harjoittelukansiossa on diagnostiikkataulu omien osumien diagnosointiin ja yksinkertaisia ohjeita

suorituksen korjaamiseen. Useimmat virheet suorituksessa ja aseenkäsittelyssä tulee korjata kouluttajan avustuksella. Voi olla vaikeaa poimia virheitä omasta suorituksesta, jotka vaikuttavat osumiin. Varsinkin silloin, kun osumat ovat kohtalaisen hyviä ja haluaa vielä parantaa suoritustaan. Tuolloin olisi hyvä, jos joku osaava kouluttaja katsoisi suoritusta vierestä ja saisi poimittua suorituksesta mahdollisesti parannettavia asioita. Mitä pienemmäksi virhe menee, sen vaikeampi se on huomata ja työläämpi hioa kuntoon.

Haaste voi olla myös ikänäkö, niin kuin itselläni on. Tähtäinkuvaa ei näe ilman silmälaseja selvästi, kaksiteholasien käyttö on hankalaa ja lukulaseja käyttämällä tähtäinkuva on selkeä, mutta maali on lukulasivahuuksien vuoksi epäselvä. Kaksiteholaseissa lähelle tarkentava alue on linssien alareunassa, jolloin tähtäimistä katsoessa päätä pitää kallistaa luonnottomasti taakse ja katsoa linssien alareunasta läpi tähtäimiä ja kohde on jälleen kerran epäselvänä taustalla. Olen huomannut, että itselläni se vaikuttaa ampumarjoittelun motivaatioon sitä alentavasti.

Ikänäön tuomat ongelmat poistuisivat punapistetähtäintä käyttämällä, jolloin silmän ei tarvitsisi tarkentaa eri etäisyyksille niin voimakkaasti, hakea jyvän ja hahlon keskipistettä ja samaan aikaan kohdistaa katsetta maaliin. Punapistetähtäimellä näkyvissä on vain yksi punainen valopiste, eikä pisteen tarvitse olla edes keskellä tähtäimen linssiä. Riittää, kunhan piste on maalissa ja pysyy siinä liipaisimen puristamisen ajan. Luoti tekee reiän maaliin pisteen kohdalle. Punapistetähtäin ei kuitenkaan ole Poliisihallituksen hyväksymä lisälaite henkilökohtaiseen virka-aseeseen, vaikka se poistaisi monen ikänäöstä kärsivän poliisimiehen ongelmat nähdä tähtäinkuva selkeästi. Olen ampunut useilla punapistetähtäimellä varustetuilla pistooleilla, ja yhdenkään kanssa en ole tarvinnut silmälaseja. Osumat ovat juuri siellä missä pistekin laukaisuhetkellä on.

Eräs erinomainen apuväline ampumasuorituksen parantamiseen ja virheiden omatoimiseen korjaamiseen on MantisX -laite. Se on järjestelmä, joka analysoi tuhansia mikroliikkeitä sekunnissa ja antaa reaaliaikaista dataa koko laukaisutapahtumasta. MantisX -laitteella voi analysoida laukaisutapahtumaa niin kuivaharjoittelussa kuin kovillakin patruunoilla ammuttaessa. Järjestelmässä kiinnitetään anturi aseeseen valaisinkiskoon piipun alle ja älypuhelimeen tai tablettiin asennetaan applikaatio, johon data siirtyy reaaliajassa Bluetooth-yhteyden välityksellä. Applikaatio analysoi anturin rekisteröimiä tietoja ja antaa käyttäjälleen välitöntä palautetta suorituksesta. Järjestelmä rekisteröi tähtäämisen, aseeseen liikkeen, liipaisimen liikkeen ja jälkipidon eli kaiken mitä voidaan käyttää ampumasuorituksen analysoinnissa ja suorituksen parantamisessa.

Poliisiammattikorkeakoululla 16.11.2022 käydyillä voimankäytön neuvottelupäivillä komisario Juha-Matti Huhta kävi läpi MantisX:llä tapahtuvaa ampumarjoittelua. Puristavaan laukaukseen oli testeissä saatu testiryhmällä 60 laukauksen MantisX -harjoittelulla parempi harjoitteluvaste kuin 400 kovan laukauksen harjoittelussa vertailuryhmällä. Aikaisemmin pistoolilla ampumattomat saivat 60 kuivalaukauksen harjoittelulla paremman tuloksen kovilla patruunoilla ampuessa kuin he, jotka aloittivat harjoittelun kovilla patruunoilla ja ampuivat niillä 400 laukausta.

Edellä mainittujen hyvien tulosten valossa olisi hyvä, jos jokaisella poliisiasemalla olisi käytössään kyseinen MantisX -järjestelmä. Se auttaisi huomattavasti harjoittelua ja tekisi virheiden havaitsemisesta helpompaa. Poliisiasemille olisi hyvä hankkia virka-aseen deco-mallit, joilla ei pysty ampumaan kovia patruunoita, vaan ainoastaan harjoittelemaan liipaisua. Tällaisella aseella voisi MantisX -laitetta käyttää missä tahansa turvallisesti, jopa omassa työhuoneessa tai aseman kahvihuoneessa tauolla. Mikä piristäisikään paremmin työpäivää, kuin nopea ampumakilpailu deco-aseella työkaverin kanssa kahvitauolla MantisX:n avulla.

Nykyaikaisia apuvälineitä käyttäen toteutettu harjoittelu on mielekästä ampujalle itselleen, sekä lisää ammattitaitoa. Tällaisen harjoittelujärjestelmän käyttäminen olisi myös kustannustehokasta, jos sillä saadaan kovien laukausten ampumisen määrää vähennettyä. Taitotason kasvun lisäksi harjoitteluun käytettävä aika vähenisi ja virkamies olisi enemmän käytettävissä työtehtävien hoitamiseen.

Poliisilaitosten ja -asemien johto ja esimiehet ymmärtävät itsenäisen harjoittelun tärkeyden ja siihen annetaan henkilökunnalle riittävästi mahdollisuuksia, kunhan virkamies itse huolehtii oman ampumataitonsa kehittamisestä ja ylläpidosta.

10. POHDINTA

Päädyin tekemään toiminnallisen opinnäytetyöni Lohjan poliisiaseman ennalta estävän toiminnon vanhemman konstaapelin vihjeestä. Sain vinkin jo opintojen alkuvaiheessa ja se tuntui heti alussa omalta, harrastanhan itse erilaisia ammutalajeja pistoolilla ammuttavasta Practicalista metsästysammuntaan haulikolla ja erikokoisten kaliiberien kivääreillä. Ajatus tehdä toiminnallinen työ oli mieluisa, sillä tekemästäni työstä voi poliisimies konkreettisesti hyötyä ja kehittää sen avulla omaa ammattitaitoaan.

Matka ajatuksesta valmiiksi produktiksi oli pitkä. Ajattelin ensin, että miten jaksan alkaa kirjoittamaan opinnäytetyötäni ja koostamaan lisäksi mahdollisimman monelle hyödyllistä produktia. Kun pääsin alkuun, oli välillä vaikea lopettaa mielenkiintoisen työn ääreltä. Nyt kun työ on valmis palautettavaksi, tulee jatkuvasti mieleen lisää asioita, joita voisin työhöni lisätä. Mielestäni olen silloin onnistunut luomaan jotain sellaista, joka jatkaa elämäänsä ja kehittymistään, vaikka palautan työn arvioitavaksi. Vertaan produktia kuntosaliohjelmaan, jossa perusrunko säilyy vuodesta toiseen samanlaisena ja johon voi lisätä haluamia lisäosia tarpeen tullen. Samaa ohjelmaa voi käyttää kuka tahansa ja siihen voi myös lisätä harjoituksia, jotka ovat hyväksi havaittuja ja niillä on saatu aikaan kehittymistä.

Voimankäytön kenttäkouluttajille suunnatuissa teemahaastatteluissa sain vastauksia kysymyksiin, jotka tukivat tällaisen ampumarajoittelukansion tarvetta. Taitotasoissa on suuria eroja. Yleisimpänä

ongelmana on harjoittelun puute, joka näkyy sitten vähintään kerran vuodessa, kun pakollinen tasokoe pitää ampua. Yhtenä ratkaisuna harjoittelun puutteeseen voi olla juuri tällainen harjoittelukansio, aivan kuten kuntosalillakin kävijälle harjoitusohjelma antaa mahdollisuudet kehittymiselle. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä teemahaastattelujen muodossa oli oikea tapa lähestyä aihetta ja selvittää mahdollisia ongelmia. Vastausten jälkeen oli helppoa lähteä kehittämään produktia ja tuomaan siihen tarvittavia elementtejä.

Ampumalajeja harrastetaan ympäri maailman ja tämän opinnäytetyön produktissa käsiteltävään pistooliammuntaan löytyy satoja teoksia ja tuhansia videoita. On siis sanomattakin selvää, että lajikohtaista tietoa löytyy sitä janoavalle ja erilaisia soveltuvia harjoituksia on maailma täynnä. Oma taitotasoaan voi kehittää lähes loputtomasti ja kehitys loppuu tunnetusti tyytyväisyyteen. Kuitenkin poliisimiehen aseiden kantamisen yhtenä edellytyksenä on päästä läpi vuosittain ammuttavasta tasokokeesta ja osoittaa sitä suorittaessaan omaavansa myös turvallisen aseenkäsittelyn taidot. Onneksi suomalainen poliisi joutuu käyttämään asettaan erittäin harvoin. Jos kuitenkin sellainen tilanne kaikesta muusta hyvin tehdystä työstä huolimatta tulee eteen, on hyvä, että ampumataito on silloin kunnossa.

Vaikka poliisiaseman ampumaradalla olisi kaikki maailman harjoittelukansiot, ohjeet ja ampumaharrastukseen liittyvät kirjat, on haastavin osuus saada vähemmän ampuva virkamies radalle suorittamaan itsenäistä ampumaharjoittelua. Pohdin tätä asiaa opinnäytetyötä tehdessäni ja tulin siihen johtopäätökseen, että minkäänlainen harjoittelukansio ei tuo poliisimestä ampumaradalle, vaan halu oman ammattitaidon kehittämiseen on tultava jokaiselta itseltään. Tämä opinnäytetyö helpottaa itsenäistä ampumaharjoittelua sen kynnyksen jälkeen, kun askel ampumaradan suuntaan on otettu.

LÄHTEET

Huhta, Juha-Matti 2012: Työturvallisuuden ymmärtäminen osana poliisin ammattiin perehdytystä ja järjestyspoliisin ammatillista kehitystä. Tampere, Tampereen yliopisto, Pro Gradu -tutkielma

Jussila, Jorma 1997. Käsiase ammattikäytössä. Hämeenlinna. Apali Oy. Karisto Oy Hämeenlinna.

Kaunisto J, Hyyti J, Koskelainen M, Nieminen A 2021: Poliisityön psykologia. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu. Grano Oy, Vaasa.

Kataja T, Asunta H, 2015. Opinnäytetyö: Poliisin AMK-tutkinnon virka-aseen osaamisen näyttö, Polku-täydennysopinnot, Poliisiammattikorkeakoulu.

Martin, Minna (2021). Saa jännittää; jännittäminen voimavarana. Kirjapaja.

McKeown, Timo 2020: Pistooliampunnan perusteet ja vähän enemmän. Hansaprint.

Nieminen S., Tulppo O (2021). Opinnäytetyö: Psykofyysisen fysioterapian keinot kilpailuun valmistautuessa. Fysioterapian tutkinto-ohjelma, Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Poliisilaki 22.7.2011/872. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110872>
Luettu: 3.1.2023.

Sisäministeriön asetus poliisin voimakeinoista ja kulkuneuvon pysäyttämisestä 245/2015.
Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150245> Luettu: 3.1.2023.

Valtioneuvoston asetus poliisista 1080/2013. Luettavissa:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131080> Luettu: 6.1.2023.

Valtioneuvoston asetus poliisista annetun valtioneuvoston asetuksen 10 §:n muuttamisesta 927/2016. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20160927> Luettu: 6.1.2023.